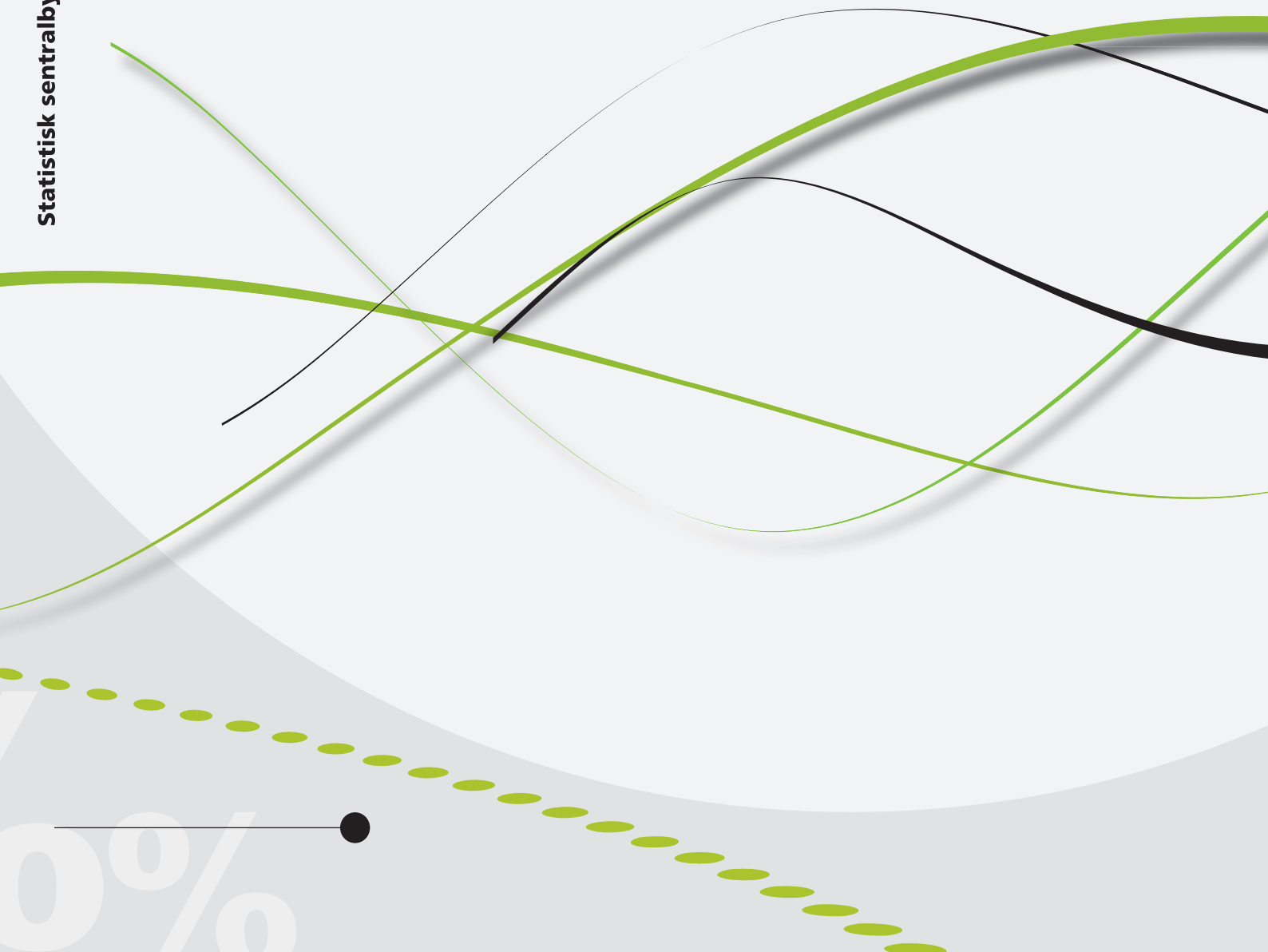

Jens-Kristian Borgan

Pleie- og omsorgsstatistikk 1962-2010

Jens-Kristian Borgan

Pleie- og omsorgsstatistikk 1962-2010

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Standardtegn i tabeller	Symbol
ISBN 978-82-537-8331-4 (trykt)	Tall kan ikke forekomme	.
ISBN 978-82-537-8332-1 (elektronisk)	Oppgave mangler	..
ISSN 0806-2056	Oppgave mangler foreløpig	...
Emne: 03.02	Tall kan ikke offentliggjøres	:
Publisert mars 2012	Null	-
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Formålet med denne rapporten er å styrke kunnskapsgrunnlaget om pleie- og omsorgstjenestene fra 1960 og fram til i dag. For å belyse utviklingen er det utarbeidet tidsserier over kapasitet, tjenestemottakere, personellinnsats og brutto driftsutgifter. Gjennom denne perioden på nærmere femti år har organisering av pleie- og omsorgstjenestene gjennomgått store forandringer. Det har derfor ikke vært mulig å lage fullstendige tidsserier for alle størrelser over hele perioden. Ved å sammenstille data fra ulike statistikker supplert med noen beregninger har det likevel vært mulig å lage lange tidsserier over de ulike delene av pleie- og omsorgsstatistikken. Det er også utarbeidet egne figurer som viser trender. Tidsseriebrudd er markert i tabellene og forklart i eget vedlegg. Oppdraget er finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet. Takk til Anne Brit Thorud for god hjelp med data for kommuneregnskapene og til Marit Berger Gundersen har stått for redigeringen av rapporten.

Sammendrag

Formålet med denne rapporten er å styrke kunnskapsgrunnlaget om pleie- og omsorgstjenestene de siste tiårene, nærmere bestemt fra 1960 og fram til i dag. Den dekker de viktigste utviklingstrekkene i det som per i dag utgjør de kommunale pleie- og omsorgstjenestene. Det vil i grove trekk si:

- 1960-tallet: den sentrale lovgivingen på området ble besluttet, jf lov om sosial omsorg
- 1970-tallet: utbygging av tjenesteapparatet
- 1980-tallet: konsolidering og reorganisering av tjenestene, kommunene overtok ansvaret for sykehjemmene
- 1990-tallet og framover: ytterligere vekst i de kommunale omsorgstjenestene, med nye grupper av tjenestemottakere og sterk fokus på organisering og kvalitetsarbeid

For å belyse utviklingen er det utarbeidet tidsserier for sentrale størrelser i pleie- og omsorgsstatistikken. Tidsseriene er laget så lange som det finnes datagrunnlag for, uavhengig av om det var kommunen eller fylkeskommunen som hadde ansvaret for tjenesten. Disse tidsseriene gir en oversikt over tjenestene fra et brukerperspektiv, tjenesteyterperspektiv og økonomisk perspektiv. Variablene for å belyse dette er:

- antall plasser i ulike typer av pleie- og omsorgsinstitusjoner,
- antall pasienter/beboere i pleie- og omsorgstjenesten delt på institusjonstype der dette er mulig,
- boliger og beboere i boliger for pleie- og omsorgsformål,
- antall årsverk samlet og i ulike tjenester for årene det er mulig å gi tall etter tjenestetypen,
- brutto driftsutgifter for hele tjenesten og for typer av tjenester der det er mulig å dele på tjenestetypen.

I noen tilfeller er det gjort beregninger for deler av en tjeneste for å kunne gi brukbare estimater for hele tjenesten. Dette gjelder særlig beregning av pasienter, personell (årsverk) samt brutto driftsutgifter i aldershjemmene for å kunne gi estimater for hele institusjonstjenesten samlet.

Det har til dels vært vanskelig å lage sammenhengende tidsserier etter de samme definisjoner. Brudd i tidsserier er derfor dokumentert i eget avsnitt.

Den fylkeskommunale særomsorgen for psykisk utviklingshemmede (HVPU) ble nedlagt i 1991, og ansvaret for omsorgstjenesten for denne gruppen ble overført til den kommunale omsorgstjenesten. For å kunne sammenlikne omsorgstjenesten før og etter 1991 er det derfor tatt med en tabell som viser tidsserier for HVPU før 1991.

I tillegg til tidsseriene er det et tekstavsnitt som viser sentrale utviklingstrekk på pleie- og omsorgstjenestene i perioden. Denne teksten er utstyrt med figurer som viser utviklingen over tid.

Før 1960 omfattet den offentlige omsorgstjenesten stort sett bare aldershjem. I tillegg var det noen få pleiehjem som mer liknet på de senere sykehjemmene. De hjemmebaserte tjenestene ble introdusert tidlig på 1960-tallet og ble relativt raskt bygget ut. Likevel økte den økonomiske ressursinnsatsen målt med brutto driftsutgifter i kronebeløp sterkere enn utgiftene til hjemmetjenestene helt til ansvaret for sykehjemmene ble overført til kommunene i 1988. Etter den tid økte ressursinnsatsen hjemmetjenestene klart sterkest og fra 2007 har driftsutgiftene til hjemmetjenestene oversteget de tilsvarende utgiftene til institusjonstjenesten.

Abstract

This report gives an overview of nursing and care services over the last five decades. It describes the main trends in the nursing and care services under municipal responsibility from 1960 until today, mainly:

- the 1960s: when the central legislation in this field was adopted
- the 1970s: the nursing and care services was developed and strengthened
- the 1980s: consolidation and reorganization of the services; the municipalities took over the responsibility for the nursing homes.
- the 1990s and after: further growth in the municipal nursing and care services, new categories of service receivers, focus at quality work

Time series are used to illustrate the main trends in the nursing and care statistics for periods where statistics are available. The time series give an overview of the services from different perspectives. The following statistics are included:

- number of beds in nursing and care institutions
- number of patients in nursing and care institutions
- apartments and inhabitants in apartments for aged and disabled
- man-years in different types of services for aged and disabled
- gross operating expenditure by type of nursing and care services

For studies with a long time perspective there is a challenge to established time series with uniform definitions. A significant change in the statistical categories based on municipal and county care statistics was caused by a transfer of administrative responsibility for the mentally retarded. After 1991 the responsibility for the care of this group was transferred from county administration to the municipalities. This caused a breach in the time series.

Before 1960 most elderly in need of care, was cared for in old people's homes. Services in private homes ie. home based services was introduced in the beginning of the 1960s. This was a fast growing service. Nevertheless the expenses for institutional care increased more than expenses for home based services in the following years. These increased costs prevailed until the responsibility for nursing homes was transferred from county administration to municipal administration in 1988. From this year, the working expenses for home based services grew fast, and from 2007 these costs exceeded the corresponding expenses for institutional nursing and care.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Utviklingen i utbygging av pleie- og omsorgstjenestene siden 1960-tallet	7
1.1. Den offentlige revolusjon 1965-1980.....	7
1.2. Konsolidering og reorganisering 1980-1995.....	11
1.3. Fornyelse og effektivisering 1995-2010.....	14
2. Oppsummering av trendene	17
Referanser	21
Vedlegg A: Dokumentasjon av statistikken over pleie- og omsorgstjenesten	22
Vedlegg B: Tabeller	27
Figurregister	37
Tabellregister	38

1. Utviklingen i utbygging av pleie- og omsorgstjenestene siden 1960-tallet

I Stortingsmelding nr 25 for stortingssesjonen 2005-2006 "Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer" er det gitt en historisk oversikt over utbyggingen av pleie- og omsorgstjenestene i Norge. I stortingsmeldingen er det beskrevet i alt fire epoker for utbygging av pleie- og omsorgstjenestene i tida etter andre verdenskrig.

- Før 1965: Fattigforsorg og gjenreisning
- 1965-1980: Den offentlige revolusjon
- 1980-1995: Konsolidering og reorganisering
- 1995-2005: Fornyelse og effektivisering

Nedenfor vil beskrivelsen av disse periodene i stortingsmeldingen bli sammenliknet med tidsseriene i denne publikasjonen. Tidsseriene i denne oversikten i det lengste starter i 1962, derfor er det lite tallbelegg fra den første av disse periodene. Den siste perioden er nå forlenget for det meste fram til og med 2010. Til slutt er det gitt en oversikt over trendene gjennom nærmere femti år.

1.1. Lovhjemler for pleie- og omsorgstjenesten fra 1960-tallet og fram til i dag

Fra 1960-tallet og fram til i dag har ulike lover beskrevet kommunenes (tidligere også fylkeskommunenes) ansvar for å tilby befolkningen ulike former for pleie- og omsorgstjenester. Disse lovene er:

Lov om sosial omsorg av 5. juni 1964: Kommunen skal yte hjelp til den som ikke er i stand til å (...) dra omsorg for seg selv (...) i form av (blant annet) opphold i **aldersheim**, pleieheim eller andre passende institusjoner (§ 3c).

Lov om sykehus m.v. av 19. juni 1969 (i kraft fra 1.1.1970): Enhver fylkeskommune skal sørge for planlegging, oppføring og drift av sykehus, sykestuer, fødehjem, **sykehjem** og sykehoteller (§ 1 og 2). Etter denne lov er **sykehjem** medisinsk institusjon som gir pasienter opphold og i forbindelse hermed medisinsk pleie som ikke gjør opphold i sykehus eller sykestue nødvendig (§ 15d)

Lov om helsetjenesten i kommunene av 19. november 1982, (i kraft fra 1.1.1984):

Kommunens helsetjeneste skal (blant annet) omfatte følgende oppgaver (§ 1-3):

4. Pleie og omsorg.

For å løse de oppgaver som er nevnt foran, skal kommunen sørge for (blant annet) disse deltjenestene:

4. sykepleie, herunder helsesøstertjeneste og **hjemmesykepleie**
6. **sykehjem** eller boform for heldøgns omsorg og pleie (ny 1986)

Fra 1.1.1988 ble ansvaret for sykehjemmene overført fra fylkeskommunene til kommunene. Etter den tid er det ikke etablert nye aldershjem.

Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialtjenesteloven) av 13. desember 1991 - (i kraft fra 1.1.1993, opphevet 1.1. 2012):

Kommunens ansvar for sosialtjenesten (§ 2.1): Kommunen er ansvarlig for å utføre de oppgaver etter loven som ikke er lagt til et statlig organ.

De sosiale tjenester skal (blant annet) omfatte (§ 4.2):

- a) **praktisk bistand** og opplæring, herunder brukerstyrt personlig assistanse, til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller av andre årsaker
- d) plass i **institusjon** eller bolig med heldøgns omsorgstjenester til dem som har behov for det på grunn av funksjonshemming, alder eller av andre årsaker,

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) Lov av 24. juni 2011 (I kraft fra 1.1.2012):

Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester (er blant annet):

6. Andre helse- og omsorgstjenester, herunder:

- a. **helsetjenester i hjemmet**,
- b. personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt,
- c. plass i institusjon, herunder **sykehjem** og
- d. avlastningstiltak

1.1. Den offentlige revolusjon 1965-1980

Det offentlige tok gjennom lov om sosial omsorg av 1964 et hovedansvar for å yte omsorg til voksne hjelpetrequende. Denne loven la sammen med folketrygdloven av 1967 og sykehusloven av 1970, et lovmessig grunnlag for en omfattende utbygging av vekst i omsorgssektoren. Sykehusloven av 1970 ga fylkeskommunene ansvar for

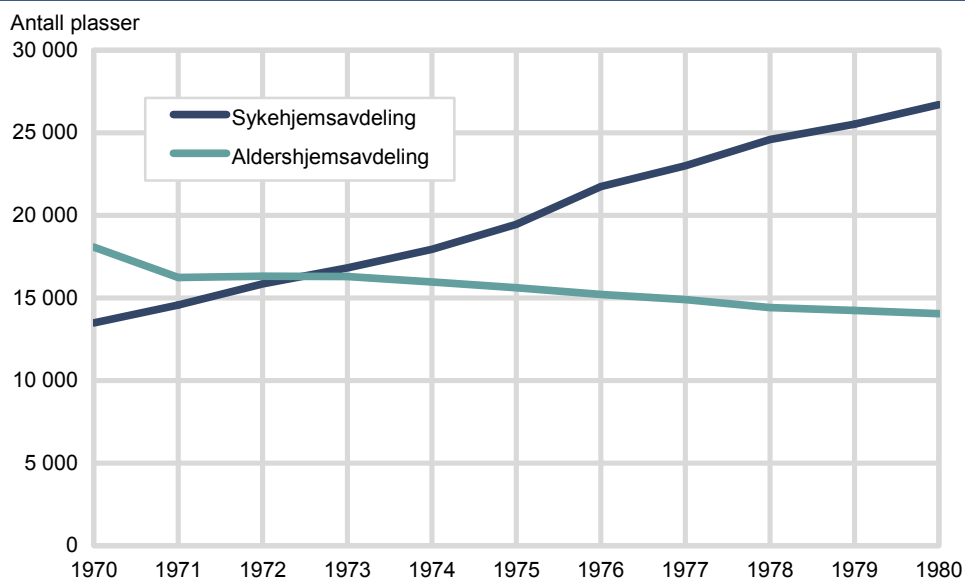
bygge ut og drive sykehjemmene. Kommunene beholdt imidlertid ansvaret for aldershjemmene, gjennom forankring i lov om sosial omsorg.

Før 1960 utgjorde den offentlige (i betydningen offentlig finansiert) pleie- og omsorgstjenesten drift av institusjoner for eldre og funksjonshemmede. For det meste var dette aldershjem, men det var også et visst innslag av pleiehjem, som bedre kan sammenliknes med de senere sykehjemmene. I tillegg var det et visst omfang av omsorgsboliger.

På midten av 1960-tallet var det om lag 25 000 plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede. Dette tallet økte jevnt og trutt gjennom hele femtenårsperioden og omfattet vel 40 000 plasser femten år senere.

I den nye sykehusloven av 1970 ble fylkeskommunene gitt ansvaret for drift av sykehjemmene. Flere av de tidligere sykehjemmene ble omdannet til kombinerte alders- og sykehjem med egen sykehjemsavdeling. Etter hvert kom flere rene sykehjem til. I løpet av 1970-årene økte plasser i sykehjem og sykehjemsavdelinger til det doblet fra 13 400 til 26 700 plasser. Samtidig ble antall plasser i aldershjem og aldershjemsavdelinger redusert fra 18 000 til 14 000 plasser.

Figur 1.1. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter avdelingstype 1970-1980

Kilde: NOS Helseinstitusjoner (flere årganger), NOS Sosialstatistikk (flere årganger) og Pleie og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

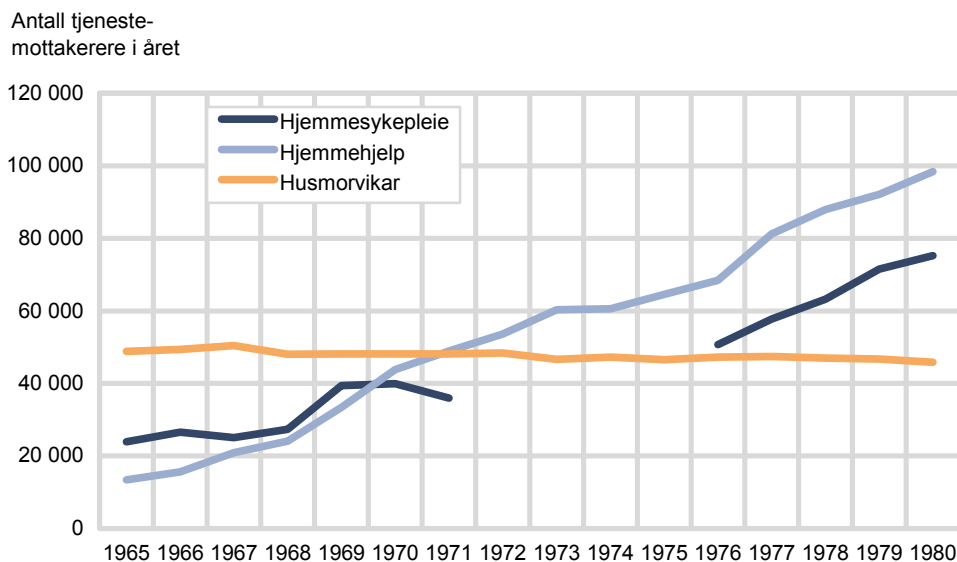
Fra begynnelsen av 1960-tallet ble det gradvis innført pleie- og omsorgstjenester i tjenestemottakerens eget hjem. Først ble det startet opp med hjemmesykepleie og husmorvikarvirksomhet. Senere kom hjemmehjelp og annen praktisk bistand i hjemmet. I perioden fra 1965 til 1980 ble antall mottakere av hjemmesykepleie i løpet av året mer enn tredoblet fra 24 000 til 75 000 mottakere. Mottakere av hjemmehjelp økte enda mer, fra vel 13 000 i 1965 til vel 98 000 femten år senere.

Mens det var økning i bruk av de fleste former for pleie- og omsorgstjenester i denne perioden, skiller husmorvikartjenesten seg ut fra de øvrige tjenesteformer. På hele 1970-tallet var antall hjem som fikk hjelp fra husmorvikartjenesten relativt konstant med om lag 45 000 hjem per år. Tidlig på 1980-tallet begynte dette tallet å synke. Reduksjonen har sammenheng med økt yrkesaktivitet blant kvinner med omsorg for mindreårige barn. Yrkesaktive kvinner må organisere husarbeidet på en annen måte enn hjemmearbeidende. Det blir da ikke samme behovet for husmorvikar ved sykdom eller andre årsaker der det behøves hjelp i hjemmet. Ved folke- og boligtellingsen i 1970 var det om lag 250 000 kvinner med hjemmeboende barn under ti år. I 1980 var dette tallet sunket til 149 000 og videre til knapt 105 000 i

1990. Disse beregningene viser at nedtrappingen i husmorvikarvirksomheten kom noe senere i tid enn økningen i yrkesaktiviteten blant kvinner med omsorg for mindreårige barn. Det er naturlig at et tilbud bygges ned noe senere i tid enn tilsvarende reduksjon i etterspørselen.

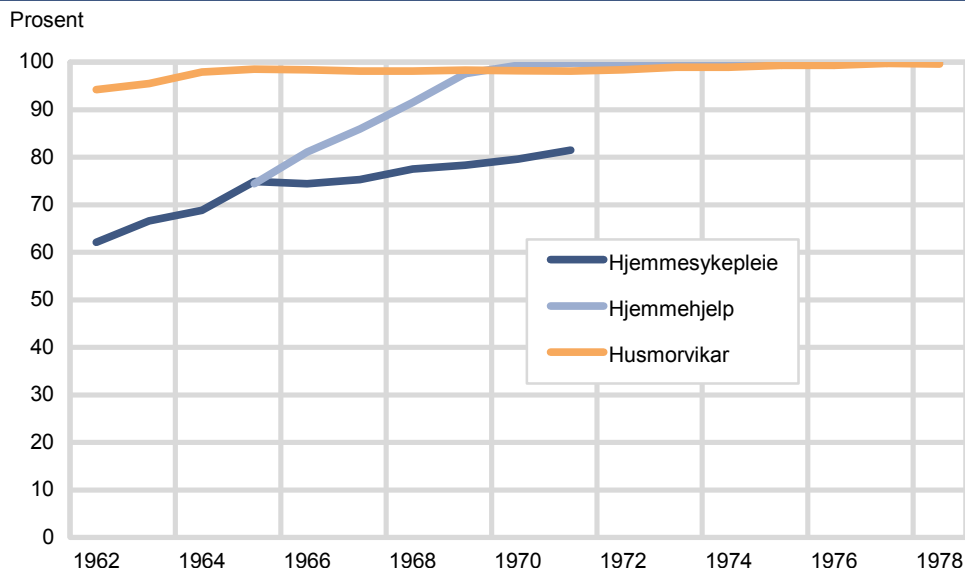
Mellom 1970 og 1988 økte andelen av mottakere av husmorvikartjenesten som var 67 år og over fra 15 til 30 prosent (Daatland (1990), side 212). Denne aldersgruppens behov for tjenesten påvirkes ikke av endret yrkesaktivitet.¹

Figur 1.2. Antall tjenestemottakere i løpet av året etter type tjeneste. 1965-1980

Kilde: NOS Helsestatistikk og NOS Sosialstatistikk (flere årganger). Statistisk sentralbyrå

Figur 1.3. Andel av befolkningen bosatt i kommuner med ulike former for hjemmetjenester

Kilde: NOS Husmorvikarvirksomhet og hjemmesykepleie 1962, NOS Sosial hjemmehjelp (årganger 1968 og 1971), NOS Sosialstatistikk 1978. Statistisk sentralbyrå

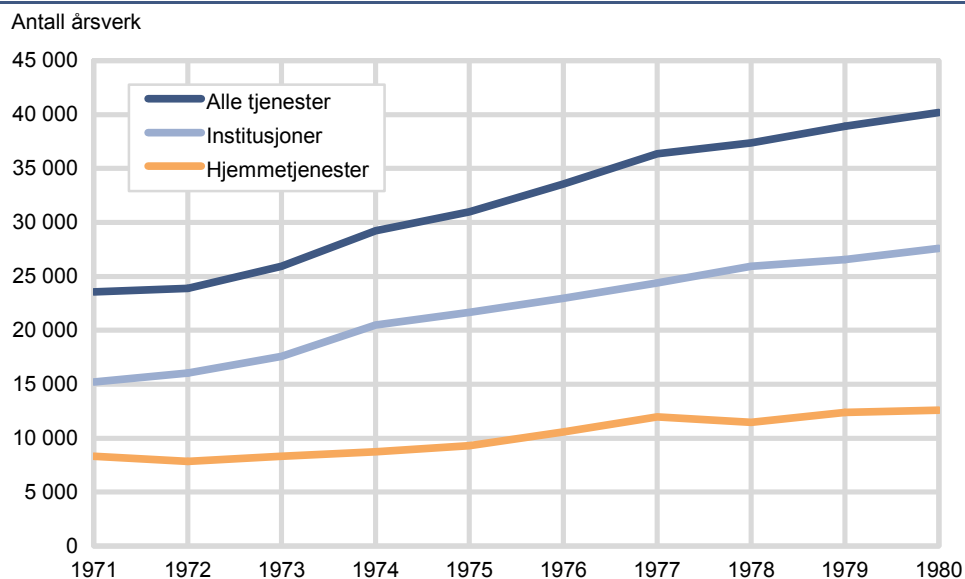
Det var i utgangspunktet frivillig for kommunene om de ville tilby hjemmetjenester. Det ble imidlertid ytt delvis statsfinansiering for å oppmuntre kommunene til å tilby tjenestene. Husmorvikartjenesten ble bygd ut raskest, og allerede midt på 1960-tallet kunne kommuner med samlet innbyggertall på mer enn 98 prosent av hele landets befolkning tilby husmorvikartjeneste. Det tok lenger tid å få hjemmesykepleien på plass. Midt på 1960-tallet hadde kommuner med tre

¹ Rettet 20.03.2012

firedeler av folkemengden innført hjemmesykepleie. I 1971, som er det siste året det finnes tall for, hadde fortsatt kommuner med 18,5 prosent av folketallet ikke innført hjemmesykepleie. Denne tjenesten ble først obligatorisk for kommunene ved lov om helsetjenesten i kommunene i 1984. Hjemmehjelpstjenesten startet først opp midt på 1960-tallet. Den ble raskt utbygd og allerede fem år senere kunne kommuner med mer enn 99 prosent av folketallet tilby hjemmehjelpstjenester.

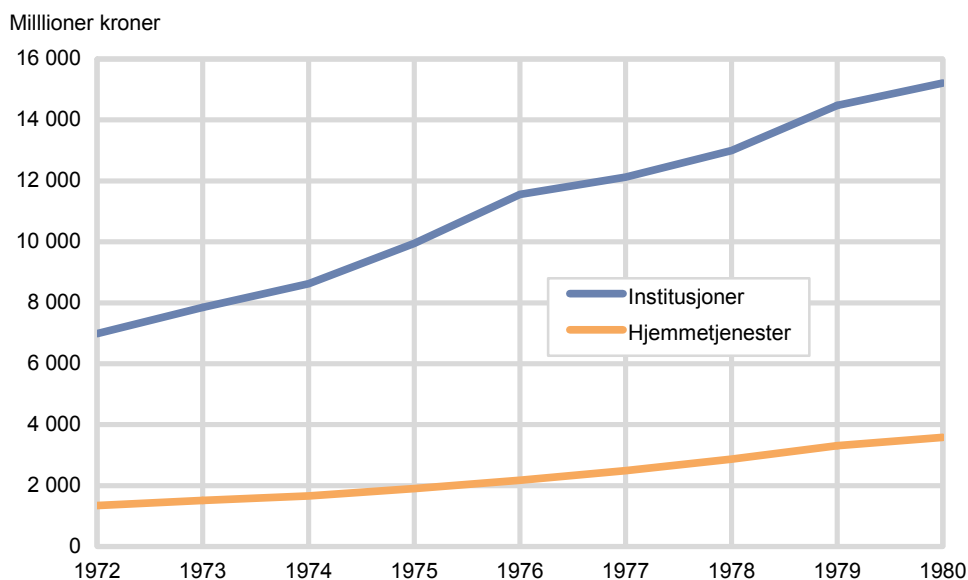
Den sterke utbyggingen av de fleste former for pleie- og omsorgstjenester i perioden krevde også mer arbeidsinnsats. På midten av 1960-tallet ble det utført 3 000 årsverk i hjemmetjenestene. For institusjonstjenestene finnes ikke årsverkstall før 1971. Da ble det utført 15 000 årsverk i denne tjenesten. For alle tjenestene under ett økte personellinnsatsen fra 23 600 årsverk i 1971 til 40 200 årsverk ni år senere.

Figur 1.4. Årsverk i institusjonstjenesten og i hjemmetjenestene. 1971-1980

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, NOS Sykehusstatistikk (årganger 1970-1979), NOS Helseinstitusjoner 1980, Statistisk sentralbyrå

Figur 1.5. Brutto driftsutgifter til institusjoner og hjemmebaserte tjenester i faste priser. 1972-1980. Millioner 2000-kroner

Kilde: NOS Helsestatistikk, Kommuneregnskap, Nasjonalregnskap. Statistisk sentralbyrå

Ved deflatering med nasjonalregnskapets prisindeks for sosial- og omsorgstjenester, hvor pleie- og omsorg utgjør en vesentlig del, er det regnet ut kostnader

fra 1972 med faste 2000-priser. I perioden fra 1972 til 1980 steg brutto driftsutgifter til pleie- og omsorgstjenestene (eksklusive omsorgsboliger) med nær 130 prosent. Utgiftene til hjemmetjenestene økte relativt mest med 180 prosent mens utgiftene til institusjonstjenesten steg med nær 120 prosent. I kronebeløp steg imidlertid utgiftene til institusjonene mest. Økningen i brutto driftsutgifter i faste 2000-kroner var vel åtte milliarder 2000-kroner for institusjonene og vel to milliarder for hjemmetjenestene.

Som beskrevet i stortingsmeldingen økte aktiviteten i den offentlige pleie- og omsorgstjenesten sterkt fra slutten av 1960-tallet og gjennom 1970-årene. Unntaket er husmorvikartjenesten. Etter hvert som yrkesaktiviteten økte blant kvinner med hjemmeboende barn ble det mindre etterspørsel etter denne tjenesten. Tilbudet ble dermed etter en tid bygget ned.

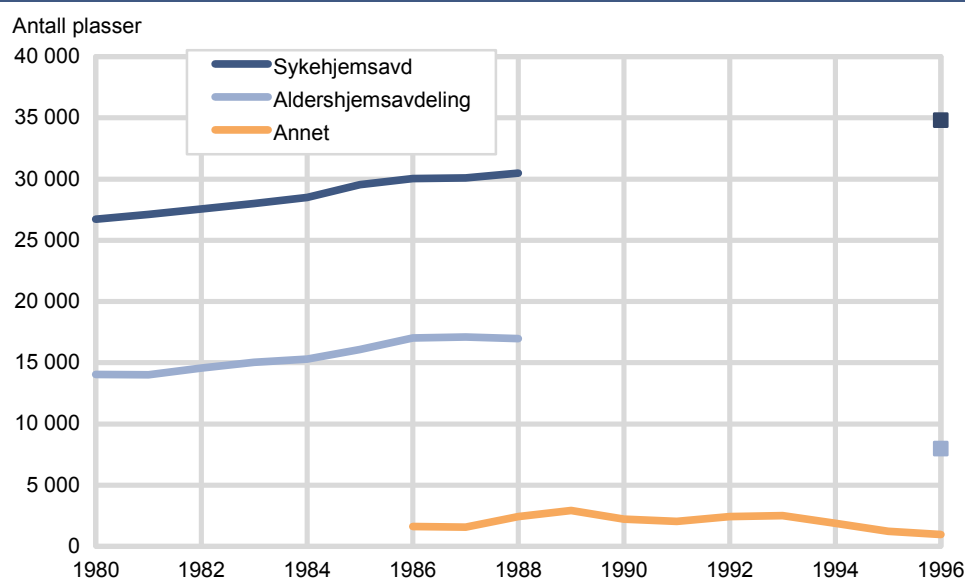
1.2. Konsolidering og reorganisering 1980-1995

Den kraftige veksten på 1970-tallet gikk over i en ny fase på 1980-tallet der ordninger og tjenestetilbud ble konsolidert. Samtidig foregikk det en omfattende reorganisering av helse- og omsorgstjenestene for å sikre bedre prioritering og ressursutnyttelse. Reorganiseringen var i perioden 1980-1995 først og fremst preget av desentralisering og samordning. Tjenestene ble desentralisert til lavest mulig forvaltningsnivå.

Det ble gjennomført tre store reformer der samordning av ansvar på lokalt nivå var et sentralt siktemål: kommunehelsereformen, sykehjemsreformen og reformen for psykisk utviklingshemmede. Dette ga kommunene et mye større ansvar for pleie- og omsorgstjenestene.

På 1980-tallet fortsatte økningen i antall plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede til en topp på nær 50 000 i 1988. Deretter falt dette tallet til 44 000 i 1995. Det var plasser i aldershjemsavdelinger som gikk ned. I 1996 var det 34 800 plasser i sykehjem og sykehjemsavdelinger og 8 000 plasser i aldershjemsavdelinger. I tillegg kommer 2 500 andre plasser, derav et antall boliger med heldøgns- pleie og omsorg som i statistikken regnes som institusjon.

Figur 1.6. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter institusjonstype 1980-1996

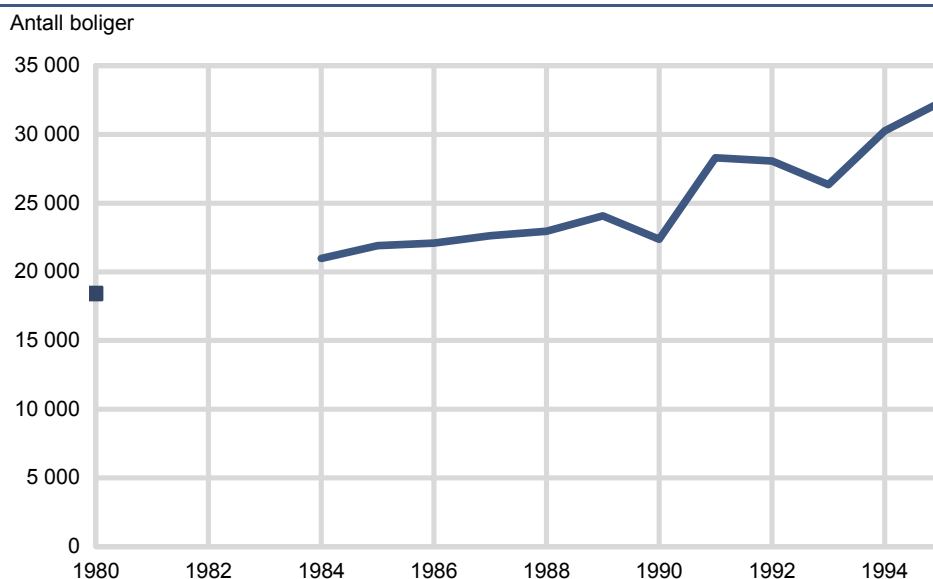

Kilde: NOS Helseinstitusjoner (flere årganger), NOS Sosialstatistikk (flere årganger) og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Samtidig med at tallet på aldershjems plasser falt, var det en sterk økning i boliger for pleie- og omsorgsformål utover 1990-tallet. Tallet på omsorgsboliger ble mer

enn doblet fra 22 000 i 1990 til 46 000 ti år senere. Det var en bevisst satsing på boliger til pleie- og omsorgsformål for å kunne utsette behovet for sykehjemsplass. Denne satsingen falt delvis sammen med HVPU-reformen. Denne reformen utløste et stort behov for omsorgsboliger. Statistikken gir ikke noe klart svar på hvor stor andel av de nye boligene som skyldes denne reformen.

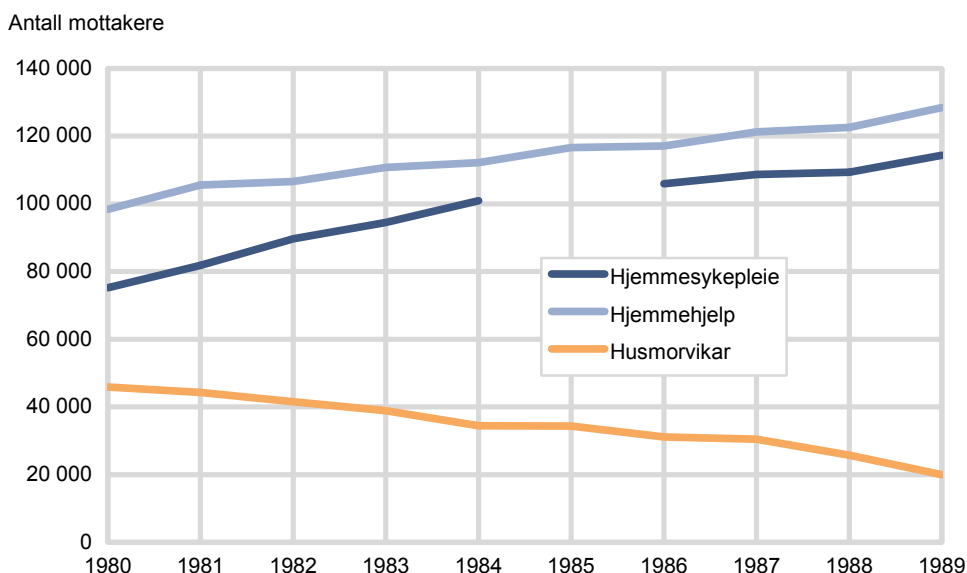
Figur 1.7. Boliger til pleie- og omsorgsformål 1980-1995

Kilde: NOS Sosialstatistikk 1988, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tallet på mottakere av hjemmesykepleie og hjemmehjelp i løpet av året fortsatte å vokse på 1980-tallet, men i en lavere takt enn i det foregående tiåret. Fra å ha ligget konstant på rundt 45 000 mottakere årlig var det en sterk reduksjon av husmorvikar på 1980-tallet. Ved utløpet av tiåret er dette tallet blitt redusert fra om lag 45 000 til under 20 000 mottakere.

Figur 1.8. Mottakere av ulike former for hjemmetjenester i løpet av året. 1980-1989

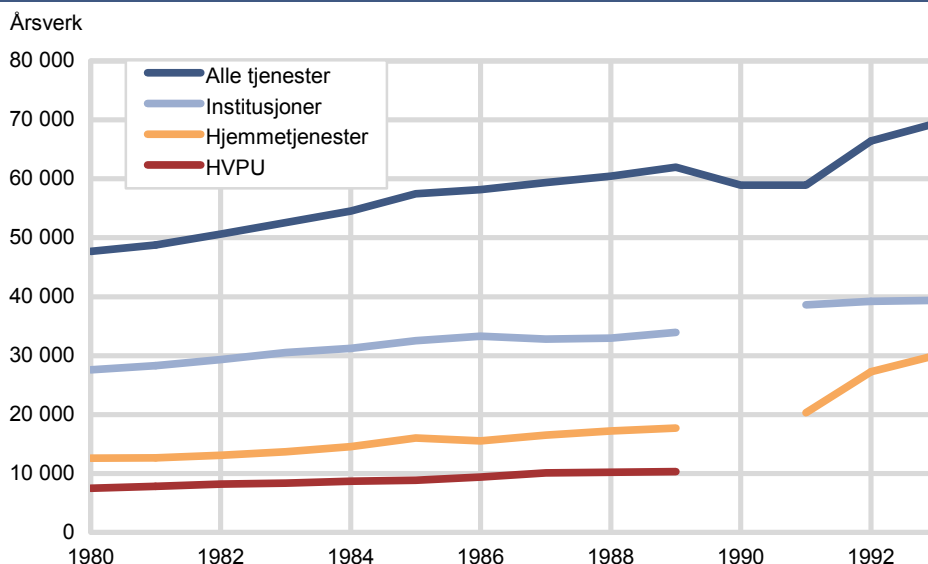

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, Statistisk sentralbyrå

Etter 1989 ble registrering av tjenestemottakere i løpet av ett år endret til tjenestemottakere ved årsskiftet. Samtidig ble husmorvikartjenesten lagt under tjenestene for hjemmehjelp og praktisk bistand. For hjemmesykepleien ble både tjenestemottakere i løpet av året og ved årets slutt registrert i årene 1977-1989.

Totalt antall årsverk i pleie- og omsorgstjenesten økte fra knapt 48 000 til knapt 70 000 i femtenårsperioden fra 1980 til 1995 når årsverk i Helsevern for psykisk utviklingshemmede (HVPU) inkluderes i tallene for 1980. Det var på 1980-tallet om lag lik økning i personellinnsatsen målt i årsverk både i og utenfor institusjon. Dette var til forskjell fra 1970-tallet da økningen var sterkest i institusjonstjenestene.

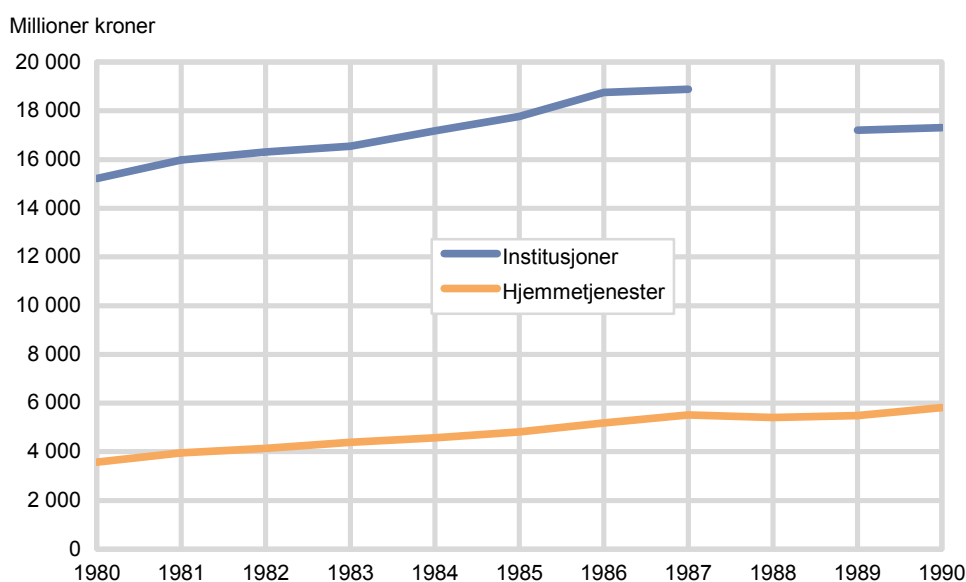
Figur 1.9. Årsverk i pleie- og omsorgstjenesten (inkl. HVPU). 1980-1993

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, NOS Helsestatistikk (årgangene 1980-1990), Statistisk sentralbyrå

Økningen i brutto driftsutgifter målt i faste priser fortsatte også på 1980-tallet, men i langt svakere takt enn på 1970-tallet. Økningen totalt var på vel 20 prosent, mot 120 prosent på 1970-tallet. Hjemmetjenestene økte med vel 50 prosent, mens det bare var på 11 prosent utgiftsøkning i institusjonstjenestene.

Figur 1.10. Brutto driftsutgifter i faste 2000-priser i institusjoner og hjemmetjenester 1980-1990. Millioner 2000-kroner¹

¹ Rettet 16.3.2012

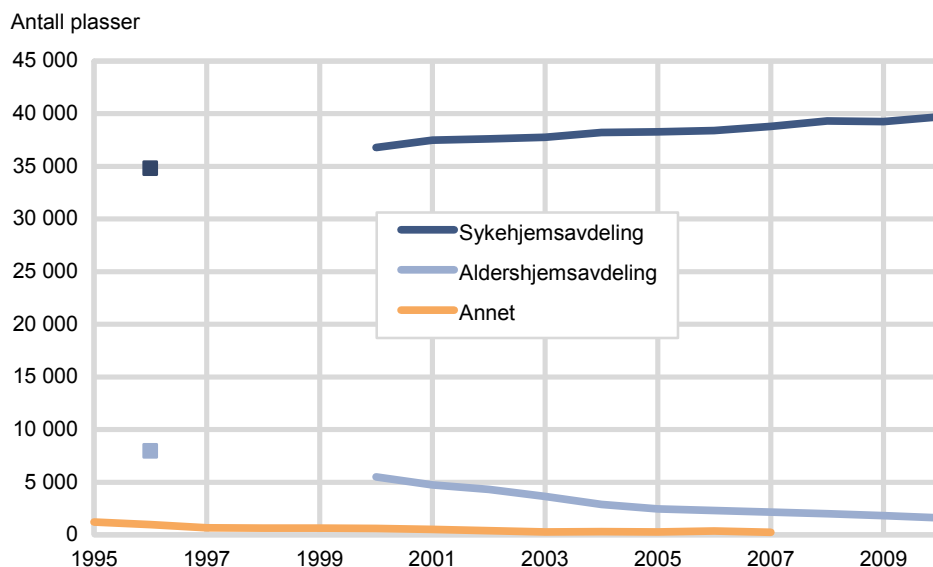
Kilde: Daatland (1990). Norsk gerontologisk institutt. Kommuneregnskapene. Statistisk sentralbyrå

Denne perioden er preget av de store reformene hvor kommunene ble gitt et større ansvar for pleie- og omsorgstjenestene. Det ble satset mindre på institusjonshelse-tjenestene, mens det var en stor ekspansjon i hjemmetjenestene og det ble flere boliger til pleie- og omsorgsformål.

1.3. Fornyelse og effektivisering 1995-2010

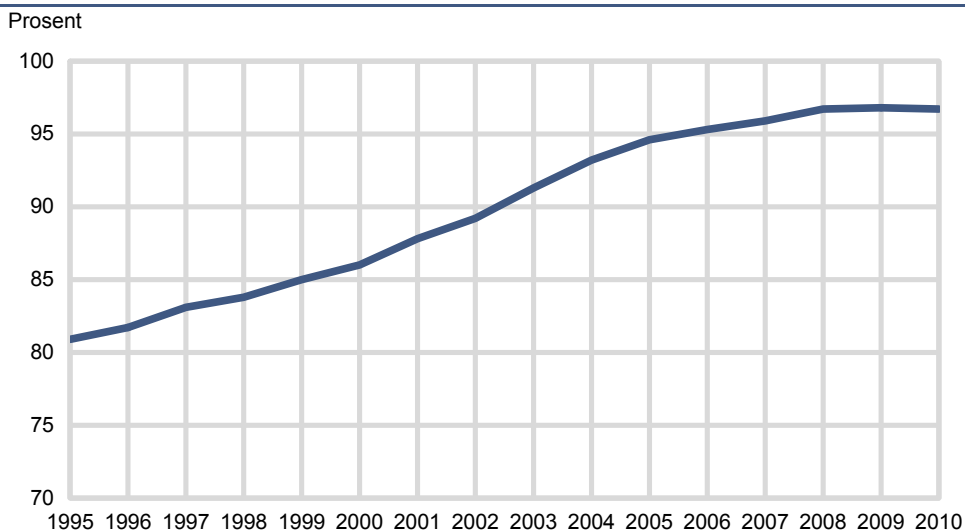
Reorganiseringsprosessen som startet i 1980-årene pågår fortsatt for å tilpasse tjenestene til endrede behov og faglige muligheter, og tilby mer effektive og kvalitativt bedre tjenester. Årene 1995-2010 kjennetegnes av vekst og fornyelse, effektivisering og kvalitetsarbeid i omsorgssektoren. (St.meld Nr. 25 (2005-2006))

Figur 1.11. Plasser og institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter institusjonstype, 1996-2010

Kilde: SA På liv og død. Helsestatistikk i 150 år og Pleie- og omsorgstjenestene. (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Figur 1.12. Andel enerom i institusjoner, 1995-2010. Prosent

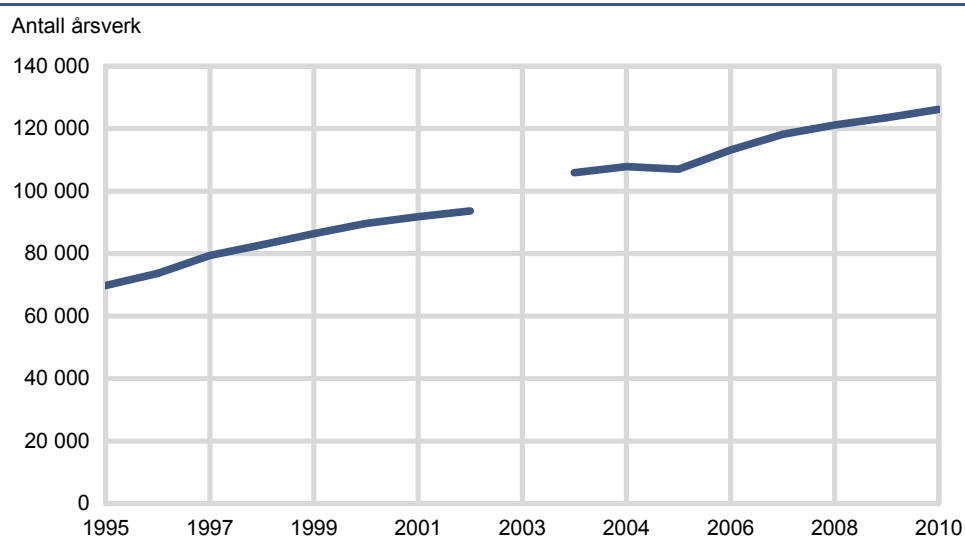
Kilde: Pleie- og omsorgstjenestene. (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Fra 1995 til 2005 førte utfasingen av gamle aldershjem til at antall plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede ble redusert med om lag 3000, til tross for vekst i tallet på sykehjemsplasser. Etter 2006 har plassantallet flatet ut. Da tallet på institusjonsplasser gikk ned, ble det flere boliger til pleie- og omsorgsformål. En del av disse har heldøgns- tjenestetilbud. Kvaliteten på institusjonsplassene har økt, da nesten 97 prosent av rom i slike institusjoner var enerom i 2010 og de fleste har fått eget bad. Tjue år tidligere var mer enn 20 prosent av rommene beregnet for flere enn én person. Dette betyr at mens om lag seks prosent av institusjonsplassene i 2010 var på rom for mer enn én person, var denne andelen nær 40 prosent på begynnelsen av 1990-tallet. (Da statistikken teller rom og ikke personer, blir andelen beboere på dobbeltrom nær det dobbelte av andel flersengsrom)

Det totale antall årsverk i pleie- og omsorgstjenesten økte fra 70 000 til knapt 94 000 fra 1995 til 2002. Kilden for datainnsamling ble endret fra spørreskjema til register fra 2002 til 2003. Tallene i disse to årene er derfor ikke sammenliknbare. Fra 2003 til 2010 økte årsverksinnsatsen fra 106 000 til 126 000 årsverk. Dessverre finnes det ikke data hvor årsverkene er splittet på institusjonshelsetjenesten og hjemmetjenestene etter 1993.

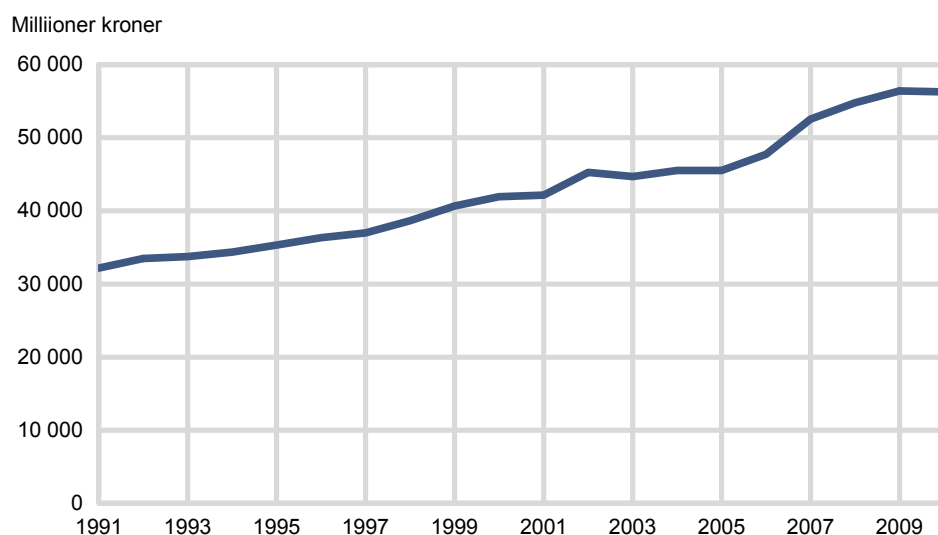
Både på 1990-tallet (etter at ansvaret for psykisk utviklingshemmede var overtatt av kommunene) og 2000-tallet økte brutto driftsutgifter til pleie- og omsorgstjenester med vel tretti prosent i faste priser hvert tiår. Dette er en sterkere økning enn på 1980-tallet men langt svakere prosentvis økning enn på 1970-tallet. 2000-tallet var også det første tiåret med en større økning i brutto driftsutgifter målt i faste 2000-kroner enn på 1970-tallet.

Figur 1.13. Årsverk i pleie- og omsorgstjenesten 1995-2010

Kilde: NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Figur 1.14. Brutto driftsutgifter i faste 2000-priser i pleie og omsorgstjenesten 1991-2010. Millioner 2000-kroner

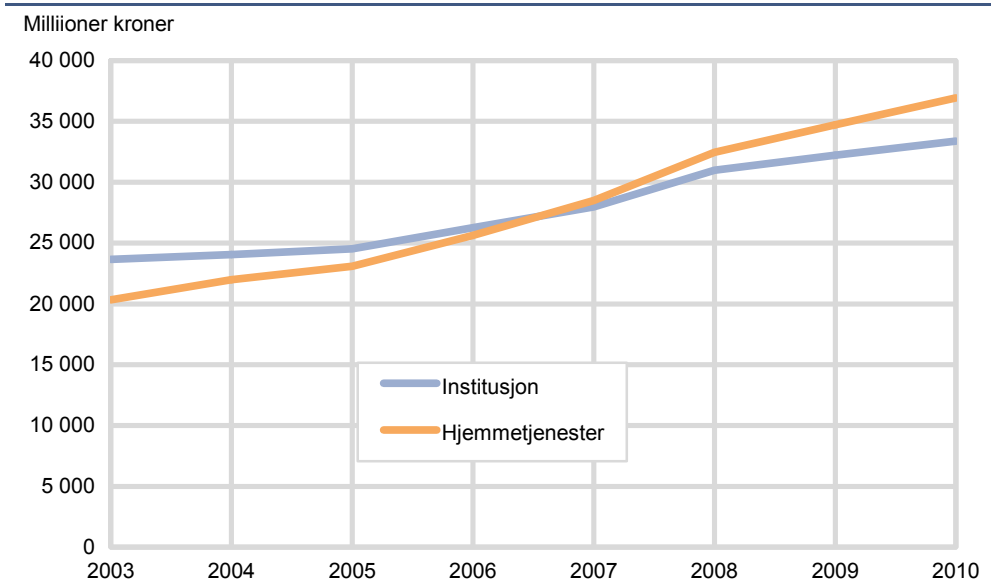
Kilde: Kommuneregnskapene (til dels særskilt beregnet). Statistisk sentralbyrå

Institusjonshelsetjenesten krevde lenge langt flere økonomiske ressurser enn hjemmetjenestene og økte mest i kronebeløp helt fram til kommunene overtok ansvaret for sykehjemmene på slutten av 1980-tallet. Senere økte utgiftene til hjemmetjenestene mest, og fra 2007 var brutto driftsutgifter til hjemmetjenestene høyere enn de tilsvarende til institusjonshelsetjenesten.

Tallene for brutto driftsutgifter i figur 15 bygger på funksjonsdelt kommuneregnskap i KOSTRA og omfatter noe mindre enn brutto driftsutgifter i kommuneregnskapene.

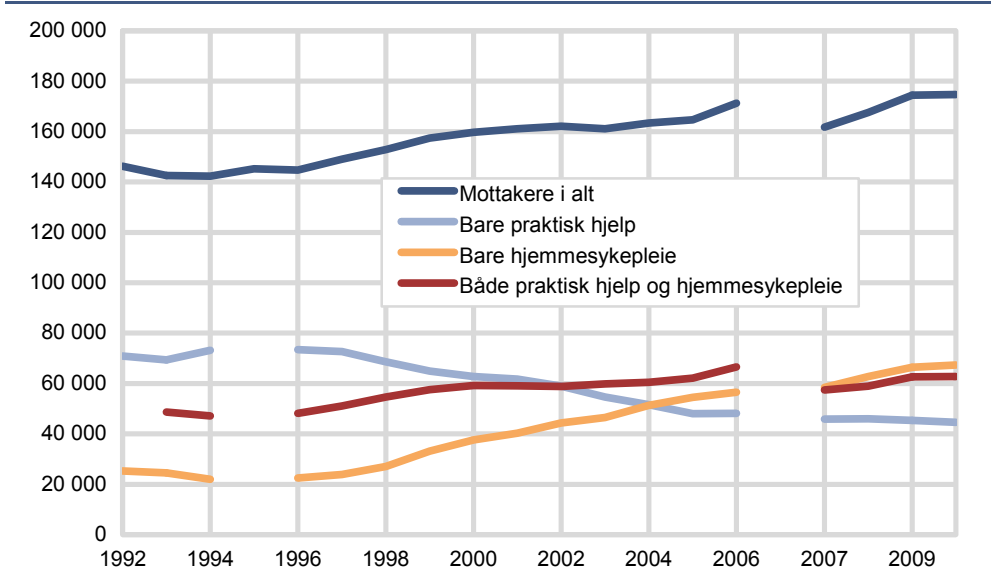
Hjemmetjenestene ble fra 1997 mer konsentrert om dem som har det største hjelpebehovet. Fra 1997 til 2010 har andelen som bare mottar praktisk hjelp sunket fra nesten halvparten til en firedel av tjenestemottakerne. Det er altså en forskyvning fra forebyggende praktisk og sosial assistanse til helsefaglig hjelp og pleie.

Figur 1.15. Brutto driftsutgifter til institusjonstjenester og hjemmetjenester 2003-2010. Millioner kroner

Kilde: KOSTRA. Kommuneregnskap, kommuner. Statistikkbanktabell 05065 <http://www.ssb.no/kommregnkol/>. Statistisk sentralbyrå

Figur 1.16. Mottakere av hjemmetjenester per 31.12, etter tjenestetype. 1992-2010

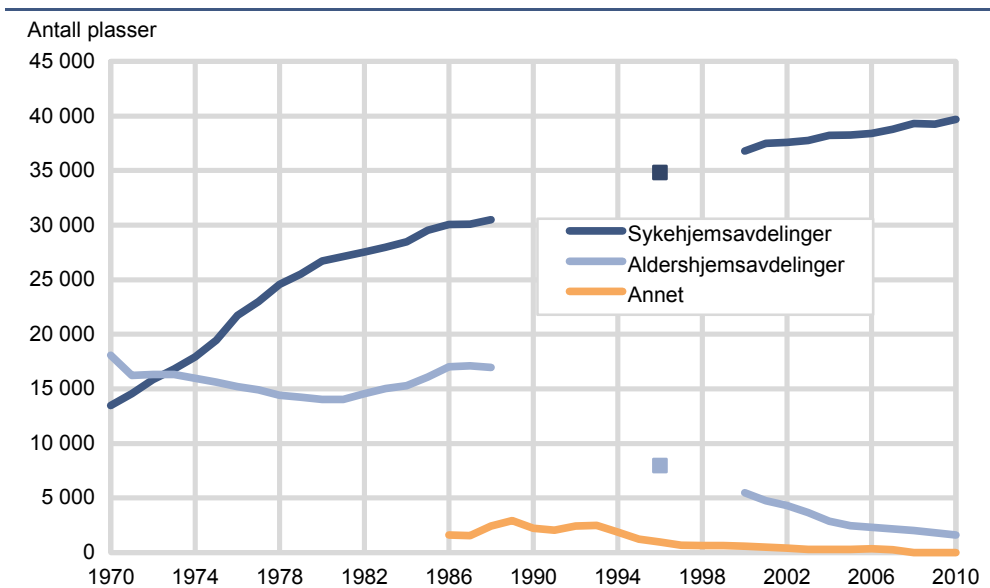
Kilde: NOS Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Denne siste perioden er preget av en sterkere prioritering av hvem som fikk institusjonsplass. Plassene har imidlertid nå høyere kvalitet. Blant annet er det nå få rom som er beregnet for mer enn en beboer. Hjemmetjenestene har ekspandert. Flere mottar nå hjemmetjenester, men her er det også en konsentrasjon ved at dem som mottar hjemmetjenester mottar mer hjelp enn før. Tallet på tjenestemottakere som bare mottar praktisk bistand men ikke hjemmesykepleie er blitt redusert..

2. Oppsummering av trendene

Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede økte fram til 1988, som er det året ansvaret for sykehjemmene ble overført fra fylkeskommunen til kommunene. Antall plasser lå da tett oppunder 50 000. Siden har tallet på institusjonsplasser gått noe ned og har de siste årene stabilisert seg på et nivå i overkant av 40 000. Det er plasser i aldershjem og aldershjemsavdelinger som er redusert. Tallet på plasser i sykehjem og sykehjemsavdelinger har hele tiden vært økende. Standarden på institusjonsplassene har også økt. Blant annet er nå de fleste institusjonsplassene i enerom.

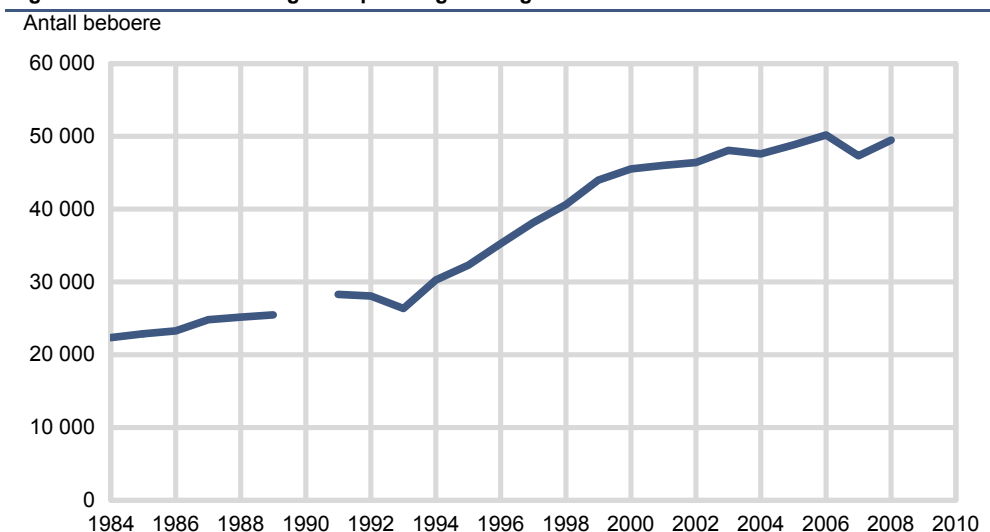
Figur 2.1. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter avdelingstype 1970-2010

NOS Sykehusstatistikk (flere årganger) NOS Helseinstitusjoner (flere årganger), NOS Sosialstatistikk (flere årganger) og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2 viser en økning av beboere i boliger for pleie- og omsorgsformål samtidig som institusjonsplassene ble færre (jf, figur 2.1). Denne økningen falt også sammen med HVPU-reformen som førte til større behov for boliger. Økningen i beboere i disse boligene er langt høyere enn tallet på tidligere HVPU-klienter og eventuell tilgang av psykisk utviklingshemmede etter HVPU-reformen. Omsorgsboliger har blitt et alternativ til institusjon for mange.

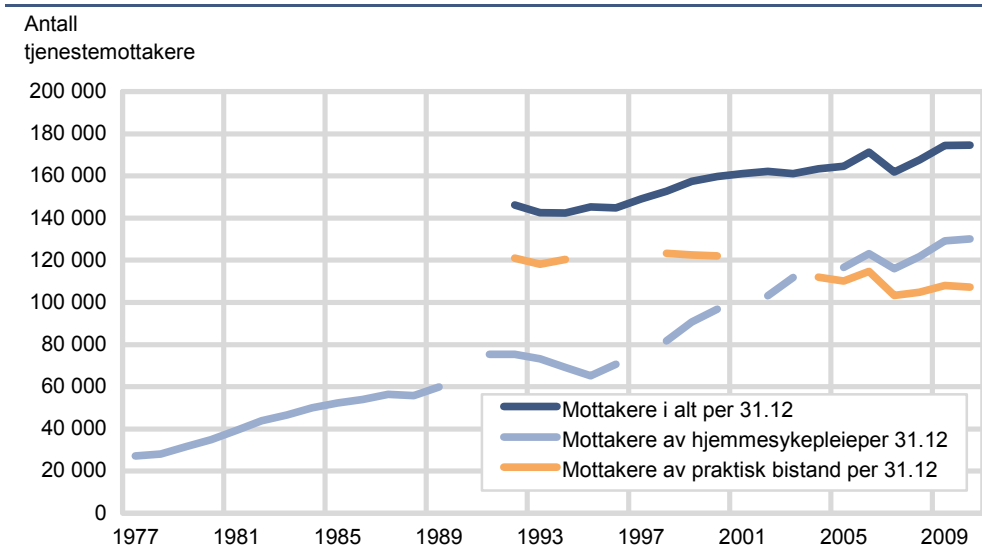
Figur 2.2. Beboere i boliger for pleie- og omsorgsformål. 1984-2008

Kilde: NOS Sosialstatistikk 1988, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 viser en sterk økning i mottakere av hjemmesykepleie fra 1977 og fram til i dag. Mottakere av praktisk bistand viser imidlertid en mindre nedgang. Denne statistikken starter først i 1992. Før den tid ble det bare registret hvor mange som mottok tjenesten i løpet av året. Disse tallene viser en økning i personer som mottar hjemmehjelp, men en nedgang i bruk av husmorvikar.

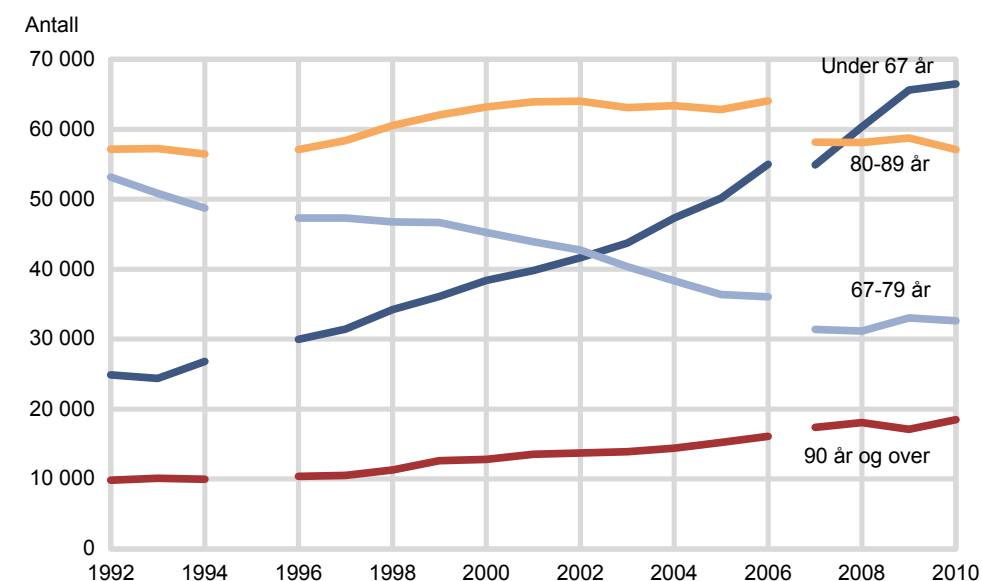
Figur 2.3. Mottakere av hjemmetjenester per 31.12, etter tjenestetype. 1977-2010

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Figur 2.4 viser en økning av mottakerne av hjemmetjenester under 67 år siden 1992, mens det var en tilsvarende nedgang blant dem mellom 67 og 80 år. Over denne perioden er det endringer i aldersgruppenes relative størrelser, men dette forholdet virker ikke sterkt nok til å forklare utviklingen. En viktigere årsak er at flere yngre funksjonshemmede nå er brukere av hjemmetjenestene samtidig som tidligere tjenestemottakere med mindre hjelpebehov nå i mindre grad får tilbud om hjelp i hjemmet.

Figur 2.4. Mottakere av hjemmetjenester, etter alder. 1992-2010¹

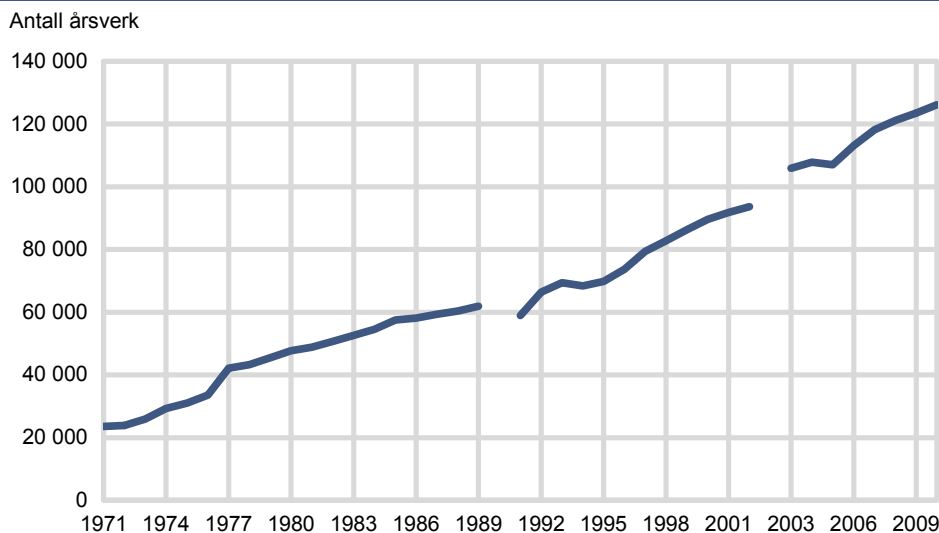

¹ Fra 2007 er kilden for dataene endret fra summarisk skjema til IPLOS (Individbasert pleie- og omsorgsstatistikk) Kilde: Olsen 81996), Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000. Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Antall årsverk i pleie- og omsorgstjenesten har økt hvert år siden 1971, som er første året det finnes statistikk for. I figur 2.5 er det inkludert personell i helsevern

for psykisk utviklingshemmede (HVPU) fra 1977. Fra 1991 opphørte HVPU som særomsorg, og kommunene fikk ansvaret for omsorgstilbudet til denne gruppen. Vekstakten i personellbruken i pleie- og omsorgstjenestene økte etter at kommunene overtok det fulle ansvaret for disse tjenestene etter sykehjemsreformen og HVPU reformen rundt 1990.

Figur 2.5. Årsverk i pleie- og omsorgstjenestene (inkl. HVPU). 1971-2010

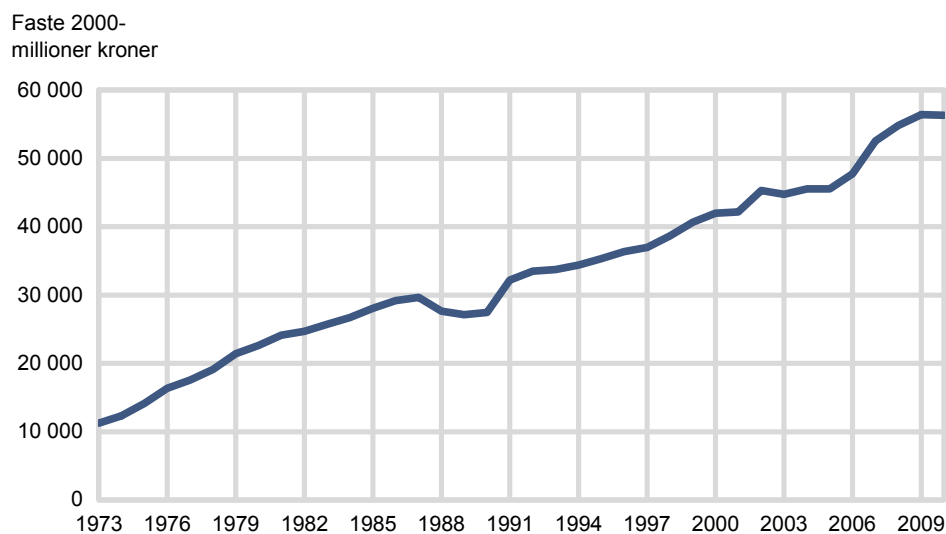

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000, Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>) og NOS Helsestatistikk (årgangene 1971-1990),

Brutto driftsutgifter (i faste priser) til pleie- og omsorgstjenestene (inkl HVPU til 1990) økte relativt lineært fra tidlig 1970-tall. Rundt 1990 er det en tilsynelatende nedgang i driftsutgiftene før utviklingen er tilbake på den opprinnelige trenden. Dette fenomenet falt sammen i tid med sykehjemsreformen i 1988 og HVPU-reformen i 1991. Det er uklart om den midlertidige nedgangen skyldes at ikke alle utgiftene til kommuner og fylkeskommuner i disse årene er kommet med eller om kommunene ikke greide å bygge opp tjenestene like raskt som de ble faset ut i fylkeskommunene.

I faste priser var det en femdobling av brutto driftsutgifter fra 1973 til 2010 eller en gjennomsnittlig årlig realvekst på 4,5 prosent. Økningen er nokså lineær slik at den prosentvise veksten avtar over tid.

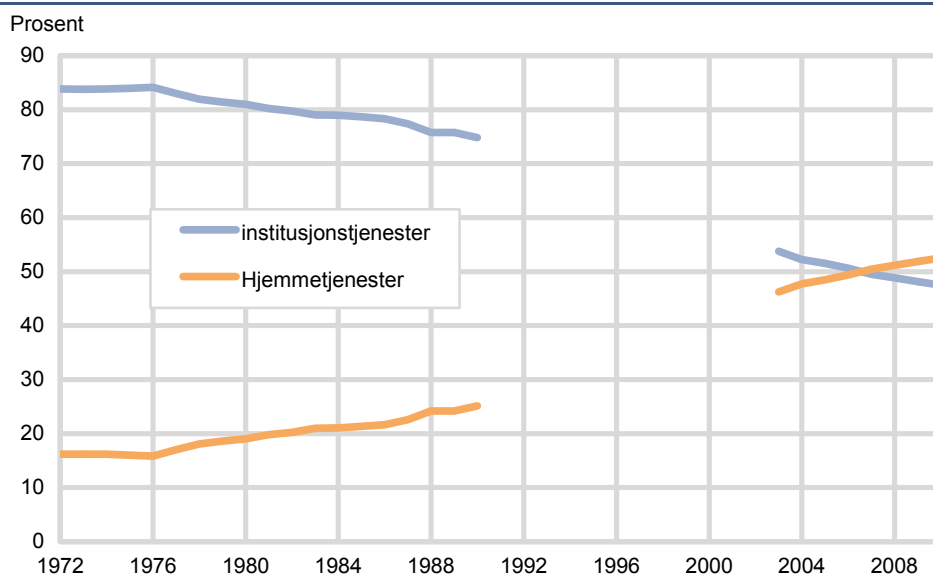
Figur 2.6. Brutto driftsutgifter (inkl. HVPU 1973-1990)

Kilde: NOS Helsestatistikk (flere årganger), Kommuneregnskap, Nasjonalregnskap. Statistisk sentralbyrå. Daatland (1990). Norsk gerontologisk institutt.

For årene 1972-1990 finnes regnskapstall som skiller mellom utgifter til institusjons- og hjemmetjenestene. Fra og med 1991 skiller kommuneregnskapenes kontoplan for pleie- og omsorgstjenestene ikke mellom utgifter til institusjonstjenesten og hjemmetjenestene. Statistikksystemet KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) har fra 2003 publisert tall for brutto driftsutgifter for henholdsvis institusjonstjenester og hjemmetjenester i pleie- og omsorgstjenesten. Figur 2.7 viser de prosentvise andelene i brutto driftsutgifter til henholdsvis institusjonstjenestene og hjemmetjenestene for årene 1972-1990 og 2003-2010. Figuren viser at utgiftene til institusjonene lenge var klart høyere enn de tilsvarende til hjemmetjenestene. Etter hvert nærmet disse kurvene hverandre og fra 2007 har driftsutgiftene til hjemmetjenestene oversteget utgiftene til institusjonstjenesten. Alle elementene i KOSTRA-tallene finnes ikke i kommuneregnskapene før 2003. For årene 1972-1990 er det i figuren brukt den tidligere definisjonen for brutto driftsutgifter som også er brukt i tidsseriene i vedleggstabellene. Tallene i figur 2.7 etter 2003 samsvarer derfor ikke fullstendig med tallene for årene 1972-1990, men forskjellen er liten

Figur 2.7. Institusjonstjenestens og hjemmetjenestens andel av brutto driftsutgifter. 1972-1990 og 2003-2010. Prosent

Kilde: Kommuneregnskap, kommuner og Statistikkbanktabell 05065 <http://www.ssb.no/kommregnko/>. Statistisk sentralbyrå

Referanser

Daatland, S.O.(1990): Ressurser og ressursbruk i eldresektoren. Dagens mønster og utviklingen over tid.. NGI-rapport nr. 5 -1990. Norsk gerontologisk institutt

Holmøy J (1993): Pleie- og omsorgstjenesten i kommunene. RAPP 93/3. Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Olsen, B (1996): Pleie og omsorgstjenestene 1991-1993. NOT 96/2. Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå: NOS Helseinstitusjoner (diverse årganger). Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå: NOS Helsestatistikk (diverse årganger). Statistisk sentralbyrå, Oslo

Statistisk sentralbyrå (1975): NOS Folke- og bolig telling 1970 hefte II Næring, yrke og arbeidstid mv. Statistisk sentralbyrå. Oslo

Statistisk sentralbyrå (1982): NOS Folke- og bolig telling 1980 hefte II Sysselsettingsstatistikk. Statistisk sentralbyrå. Oslo - Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå (1999): NOS Folke- og bolig telling 1990. Dokumentasjon og hovedtall. Statistisk sentralbyrå. Oslo – Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå (2007): På liv og død. Helsestatistikk i 150 år. SA nr. 94. statistisk sentralbyrå. Oslo - Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå (1994): Historisk statistikk 1994 NOS C 188. Statistisk sentralbyrå Oslo/Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå: NOS Husmorvikarvirksomhet og hjemmesykepleie (diverse årganger). Statistisk sentralbyrå, Oslo

Statistisk sentralbyrå: NOS Pleie- og omsorgsstatistikk (diverse årganger), Oslo/Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå: NOS Sosial hjemmehjelp (diverse årganger). Statistisk sentralbyrå, Oslo

Statistisk sentralbyrå: NOS Sosialstatistikk (diverse årganger). Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå: NOS Sykehusstatistikk (diverse årganger). Statistisk sentralbyrå, Oslo

St.meld nr. 25 (2005-2006) mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer, Oslo

Søby. E (1990): Institusjoner for eldre 1989. RAPP 90/22. Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

I tillegg upubliserte tall fra kommuneregnskapene

Vedlegg A: Dokumentasjon av statistikken over pleie- og omsorgstjenesten

Historikk

Nedenfor er listet opp viktige årstall som viser innføring og reformer i de ulike tjenester samt viktige årstall for statistikken.

Hjemmetjenester før 1991

1962: Statistikk på grunnlag av Årsmelding om husmorvikartjeneste og hjemme-sykepleie kommunene sendte til Departementet for familie og forbrukersaker. Det ble gitt statsstøtte til denne tjenesten.

Følgende statistikk ble samlet inn:

- behandlede pasienter/tjenestemottakere i løpet av året og/eller ved utgangen av året
- sysselsatte i de ulike tjenestene delt på heltid og deltid
- brutto driftsutgifter for de ulike tjenestene

1965: Statistikken ble utvidet med Hjemmehjelp for eldre. Egen statsstøtte for tjenesten ble innført fra 1969.

1972: Ordningen med statsstøtte til kommunene for hjemmesykepleien ble overført til Sosialdepartementet. Statistikken over hjemmesykepleie opphørte. Regnskapstall hentes imidlertid fra kommuneregnskapene. Personelltall (usikre?) er sannsynligvis innhentet i sosialstatistikken.

1976: Statistisk sentralbyrå etablerte en ny statistikk over pasienter og personell i hjemmesykepleien basert på eget skjema. Regnskapsdata hentes fortsatt fra kommuneregnskapene.

1980: Administrasjonen av statstilskudd til hjelpeordninger for hjemmene (unntatt hjemmesykepleie) overføres til sosialavdelingen hos fylkesmennene. Innholdet i statistikken endres ikke.

1983: Regnskapstall for alle hjemmetjenester hentes fra kommuneregnskapene

1984: Hjemmetjenestene (unntatt hjemmesykepleie) rapportert gjennom årlig oppgaver om ytelser og tjenester fra sosialkontorene. Ikke lenger øremerket statstilskudd til hjemmetjenestene.

1985: Lov om helsetjenestene i kommunene fra 1984 gjorde hjemmesykepleien som en obligatorisk oppgave for kommunene. Samtidig ble hjemmesykepleien tatt med som en del av den nye statistikken over kommunehelsetjenesten.

1989: Første utgave av en integrert statistikk for hele pleie- og omsorgssektoren

1991: Helsevern for psykisk utviklingshemmede (HVPU) nedlegges som særomsorg. Ansvar for omsorgstjenester for denne gruppen overføres til kommunene og inngår i den kommunale pleie- og omsorgstjenesten.

Institusjonstjenester før 1991

Før 1970: Sosialstatistikken publiserer tall for plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, men ikke delt på institusjonstype.

1970: I sykehusloven av 1970 ble sykehjem tatt med i sykehusstatistikken. Fylkeskommunene fikk ansvaret for sykehjemmene. Fra 1970 ble det i tillegg til antall plasser også utarbeidet statistikk over pasienter i alminnelige somatiske sykehjem og i sykehjemsavdelinger i kombinerte institusjoner. Det ble også

utarbeidet statistikk over personell og brutto driftsutgifter. For institusjonene i sosialstatistikken ble det fortsatt ikke samlet inn data om pasientene. Kommune beholdt ansvaret for disse institusjonene.

1988: Ansvaret for sykehjemmene ble overført til kommunene. Grunnlaget var dermed lagt for å etablere en kommunal integrert pleie- og omsorgstjeneste (se under hjemmetjenester over)

Pleie- og omsorgstjenester (i og utenfor institusjon) fra 1991

1996: Første utgave med løpende statistikk for pleie- og omsorgssektoren. (Årgangene 1991-1993)

2003: Personelldata innhentes fra SSBs helsepersonellregister

2007: Data om tjenestemottakere hentes fra Individbasert pleie- og omsorgsstatistikk (IPLOS)

Nærmere om de ulike statistikker:

For de ulike statistikker er følgende informasjon tilgjengelig for de ulike årganger:

Pasienter/tjenestemottakere:

Hjemmesykepleie:

1962-1971: Data over behandlede pasienter i løpet av året, men ikke pasienter per 31.12.

1972-1975: Statistikk ikke tilgjengelig

1977-1991: Data over både behandlede pasienter og pasienter per 31.12.

1992- Data over pasienter per 31.12.

Husmorvikartjeneste og hjemmehjelp

1962-1989 Data over tjenestemottakere i løpet av året

1991- Data overtjenestemottakere per 31.12

Institusjoner

Institusjon for eldre og funksjonshemmede deles inn i følgende grupper:

1. sykehjem
2. sykehjem kombinert med statlig virksomhet
3. kombinerte sykehjem/aldershjem
4. boform med heldøgns omsorg og pleie (som er godkjent/hjemlet som institusjon)
5. aldershjem

For ulike institusjons- og avdelingstyper er følgende informasjon tilgjengelig:

Pasienter per 31.12 i sykehjem og sykehjemsavdelinger i kombinerte alders- og sykehjem:

1972-1973: Antall pasienter per 31.12 er regnet som gjennomsnittet av gjennomsnittlig belegg i statistikkåret og det etterfølgende året.

1974-1988 Statistikken gir informasjon om pasienter per 31.12

1989: Statistikken gir informasjon om pasienter per 31.12, men bare for hele institusjonen i kombinerte alders- og sykehjem

1991- Statistikken skiller ikke mellom de ulike institusjonstypene

Pasienter per 31.12 i aldershjem og aldershjemsavdelinger i kombinerte institusjoner:

1972-1986: Det er antatt et gjennomsnittlig belegg på 95 prosent i forhold til plasser per 31.12 hvert år

1987- 1988: Statistikken gir tall pasienter per 31.12

- 1989: Statistikken gir tall for pasienter i aldershjem og i kombinerte alders- og sykehjem, men ikke for aldersavdelinger i kombinerte hjem
- 1991- Statistikken skiller ikke mellom de ulike institusjonstypene

Pasienter per 31.12.i boliger med heldøgns service godkjent som institusjon

Denne institusjonstypen er bare registrert fra 1986. Det er uklart om den fantes tidligere. Statistikken gir tall for pasienter per 31.12 for 1987, 1988 og 1989

Boliger for eldre og funksjonshemmede

Disse omfatter boliger som kommunene stiller til disposisjon for hjelpetrequende eldre og funksjonshemmede, og som ikke er å betrakte som institusjon. Det er her snakk om selvstendige boliger der beboeren er leietaker eller andelseier. En del av disse boligene har tilknyttede tjenester, men disse er ikke heldøgnsbaserte. De øvrige boligene har ikke slik tilkobling, og beboerne benytter hjemmetjenester på linje med andre hjemmeboende. Mange av disse boligene er tilrettelagt med tanke på beboere med nedsatt funksjonsevne. For øvrig kan boligene ha fellesfunksjoner i forskjellig utstrekning, som f.eks. fellesarealer (dvs. felles oppholdsrom) og felleshusholdning (dvs. tilbud om felles bespisning). Betegnelsene på dette botilbudet kan variere, men i hovedsak omfatter disse boligene kategorier som trygdeboliger, aldersboliger, omsorgsboliger (eventuelt serviceboliger) og borettslag for eldre. I tillegg kommer boliger for psykisk utviklingshemmede som er blitt opprettet i forbindelse med HVPU-reformen som trådte i kraft i 1991. (NOS pleie- og omsorgsstatistikk 1994).

Statistikken over boliger for eldre- og funksjonshemmede og beboere i disse boligene er registrert fra 1984. Registreringen av boliger ble lagt om i 2004, og disse tallene er ikke sammenliknbare med tidligere oppgaver. I tillegg er tall for boliger registrert i enkelte år på 1970-tallet. Kvaliteten på denne statistikken er ikke særlig god.

Fra og med 2009 ble registreringer i IPLOS av beboere i boliger lagt om, og i samband med dette ble det i 2010 gjennomført en stor ryddejobb knyttet til disse opplysningene. Beboere i kommunale boliger til andre formål enn pleie og omsorg er nå fjernet fra tallene slik at resultatene for 2010 ikke er sammenliknbare med tidligere årganger. I data fra 2009 har en del kommuner trolig registrert beboere i boliger som brukere på institusjonsopphold. Dette gjør at tallet på brukere registrerte med opphold i institusjon i 2009 er overestimerte.

Personell/årsverk

For de tidligste årene er det ikke hentet inn opplysning om utførte årsverk, men bare personer på heltid og deltid. I publikasjonen NOS Historisk statistikk 1994 har Statistisk sentralbyrå omregnet deltidsansatte til årsverk på grunnlag av senere erfaringstall. Disse omregningsfaktorene er også benyttet i tabellene i denne publikasjonen. De avviker imidlertid noe fra beregningene gjort i publikasjonen Ressurser og ressursbruk i eldresektoren av Svein Olav Daatland (rapport 5 – 1990 fra Norsk gerontologisk institutt).

Hjemmesykepleie

- 1962-1985: Årsverk i tjenesten ble ikke rapportert, bare heltids- og deltidsansatte. Samlet antall timeverk ble innhentet i enkelte perioder. På grunnlag av timeverksrapporteringen og årsverksrapportering etter 1985 er det antatt en gjennomsnittlig deltidsprosent på 33,3 for årene til og med 1985. Tallene er tidligere publisert i NOS Historisk statistikk 1994.
- 1986-1989: Årsverk i tjenesten rapportert
- 1991- Bare årsverk i pleie- og omsorgstjenesten samlet

Husmorvikartjeneste og hjemmehjelp

1962 (1965) – 1976: Årsverk i tjenesten ble ikke rapportert, bare heltids- og deltidsansatte. Samlet antall timeverk ble innhentet i enkelte

- perioder. På grunnlag av timeverksrapporteringen og årsverksrapportering etter 1980 er det antatt en gjennomsnittlig deltidsprosent på 20 for hjemmehjelp og 50 for husmorvikartjenesten. Tallene er hentet fra NOS Historisk statistikk 1994.
- 1977 – 1989: Årsverk er beregnet fra utførte timeverk. Disse er tidligere publisert i NOS Historisk statistikk 1994
- 1991- Bare årsverk i pleie- og omsorgstjenesten samlet

Sykehjem og kombinerte institusjoner

- 1972-1979: For sykehjem og kombinerte alders- og sykehjem ble rapportert heltids- og deltidsansatte. Samlet antall timeverk ble innhentet i enkelte perioder. På grunnlag av timeverksrapporteringen og årsverksrapportering etter 1980 er det antatt en gjennomsnittlig deltidsprosent på 50.
- 1980-1989: Årsverk rapportert for sykehjem og kombinerte institusjoner
- 1991- Bare årsverk i pleie- og omsorgstjenesten samlet

Merknad: For årene 1986-1988 er det gitt tall for alminnelige somatiske sykehjem i kombinasjon med psykiatrisk sykehjem eller sykestue/fødehem. For tidligere år er disse kombinerte hjemmene plassert under sykehjem. Mens det har vært mulig å skille ut disse andre avdelingene i statistikken over plasser/pasienter og driftsutgifter, omfatter årsverkene hele institusjonen. Tallene for årsverk blir derfor for høye, i denne perioden om lag 500 årsverk.

Aldershjem

- 1970-1988: I undersøkelser i 1966 og 1989 er det beregnet at det ble utført henholdsvis 0,36 og 0,64 årsverk per plass i aldershjem. Ved å anta en lineær økning av denne faktoren i perioden mellom 1966 og 1988 er årsverk i aldershjem estimert fra data om antall plasser. Dette er usikre beregninger men summert med plassene i sykehjem og kombinerte institusjoner gir dette et rimelig estimat for samlet antall årsverk i pleie- og omsorgsinstitusjoner
- 1989: Årsverk registrert i statistikken
- 1991-: Bare årsverk i pleie- og omsorgstjenesten samlet

Regnskapstall.

Brutto driftsutgifter for 1991

Hjemmetjenester

Oppgaver over brutto driftsutgifter ble samlet inn gjennom kommunenes rapportering til staten for hjemmesykepleie fram til 1972 og for husmorvikarvirksomhet og hjemmehjelp fram til 1983. For enkelte perioder er det mulig å dele driftsutgiftene på de ulike former for hjemmetjenester. For andre perioder finnes bare sumtall. Det har imidlertid vært mulig å beregne tall for de enkelte tjenestene for noen perioder. Det er publisert følgende tall for brutto driftsutgifter:

Hjemmesykepleie

- 1963-1968. Regnskapstall rapportert i Årsmelding for husmorvikartjeneste og hjemmesykepleie
- 1969-1971. Regnskapstall bare innhentet for hjemmetjenestene samlet.
- 1972-1982. Regnskapstall beregnet ved ”sum hjelp i hjemmet” fra kommuneregnskapet minus ”sum hjemmehjelp og husmorvikartjeneste” fra sosialstatistikken
- 1983-1987. Regnskapstall fra konto 1.316 Hjemmesykepleie i kommuneregnskapenes kontoplan
- 1988-1990. Regnskapstall fra konto 1.340 hjemmesykepleie i kommuneregnskapenes kontoplan.

Husmorvikarvirksomhet

1963-1968: Regnskapstall rapportert i Årsmelding for husmorvikartjeneste og hjemmesykepleie

1969-1971: Bare regnskapstall for husmorvikartjeneste og hjemmehjelp samlet

1972-1976: beregnet som "sum hjemmehjelp og hjemmesykepleie" fra sosialstatistikken (som bygger på årsmelding om hjemmetjenester) minus hjemmehjelp fra kommuneregnskapene

1977-1983 Tall kan ikke beregnes for disse årene

1983-1990 Tall fra konto 1.460 i kommuneregnskapene

Hjemmehjelp for eldre

1965-1968. Årsmelding om husmorvikartjeneste, hjemmesykepleie og hjemmehjelp for eldre.

1969-1971 For disse årene finnes ikke regnskapsstatistikk for tjenesten

1972- 1976 Regnskapsstatistikk fra konto 1.450 i kommuneregnskapene

1977- 1982 Finnes ikke regnskapsstatistikk for tjenesten

1983-1990 Regnskapstall fra konto 1.461 i kommuneregnskapene

Institusjoner for eldre og funksjonshemmede*Brutto driftsutgifter til institusjoner for eldre og funksjonshemmede*

For årene før 1988, da sykehjemmene var fylkeskommunale er brutto driftsutgifter for alminnelige somatiske sykehjem og sykehjemsavdelinger i kombinerte institusjoner er hentet fra sykehusstatistikken. Disse dataene bygger på regnskapsoversikter som sykehusene sendte til Helsedirektoratet. Tall for aldershjem og aldershjemsavdelinger i kombinerte institusjoner er hentet fra kommuneregnskapene. Dataene fra sykehusstatistikken bygger på opplysning om hver enkelt institusjon, også private med driftsavtale med fylkeskommunen. I kommuneregnskapene er kommunale utgifter til private institusjoner postert som overføringer.

Fra 1970 har Nasjonalregnskapet en prisindeks for sosial- og omsorgstjenester. Ved bruk av denne prisindeksen er det også gitt utgiftstall i faste 2000-priser for perioden etter 1970.

Brutto driftsutgifter fra 1991

Ny kontoplan for kommuneregnskapene fra 1991 skiller ikke mellom de ulike formene for pleie- og omsorgstjenester. Brutto driftsutgifter summert over alle former for pleie- og omsorgstjenester viser en økning på 6 milliarder kroner fra 1990 til 1991. Halvparten av denne økningen skyldes at HVPU fra 1991 ble nedlagt som særomsorg. Den gjenstående økningen på knapt 3,4 milliarder (eller 14 prosent i løpende priser og 11 prosent i faste priser) er for stor, men ny kontoplan gjør det vanskelig å sammenlikne. Statistikken viser nedgang i brutto driftsutgifter (i faste priser) i 1988-1990. Sykehjemsreformen i 1988 og HVPU-reformen i 1991 kan ha ført til for lavt registrerte tall i disse årene. Statistikken viser at HVPU utgiftene gikk ned med to prosent i faste priser i 1990. Hvis underestimert i 1988-1990 er tilfelle kan det forklare noe av den sterke økningen i 1991.

Tallene for brutto driftsutgifter er høyere enn dem som er publisert i KOSTRA fra 2003. I tallene i denne publikasjonen inngår ikke avskrivningskostnaden art 590 (fordi denne ikke fantes i regnskapet før KOSTRA), og det gjøres ikke korrek-sjoner for inntekter ført på artene 690 Fordelte utgifter, 710 Sykelønnsrefusjon, 729 Refusjon mva påløpt i driftsregnskapet og 790 Internsalg. Dette er gjort for å få tall som er sammenliknbare med tidligere år

Vedlegg B: Tabeller

Tabell B1. Hjemmetjenester. Dekningsgrad 1962-1981. Prosent

År	Alle kommuner		Hjemmesykepleie		Hjemmehjelp/ praktisk bistand		Husmorvikarvirksomhet	
	Kommuner i alt	Andel av alle innbyggere	Antall kommuner	Andel av alle innbyggere	Antall kommuner	Andel av alle innbyggere	Antall kommuner	Andel av alle innbyggere
1962	705	100,0	295	62,1	610	94,2
1963	689	100,0	310	66,6	607	95,5
1964	525	100,0	243	68,8	485	97,9
1965	466	100,0	244	74,9	218	74,4	442	98,5
1966	460	100,0	244	74,4	260	81,1	433	98,4
1967	454	100,0	241	75,3	294	85,9	423	98,1
1968	451	100,0	246	77,5	348	91,5	422	98,1
1969	451	100,0	247	78,3	411	97,6	420	98,3
1970	451	100,0	256	79,6	439	99,3	418	98,2
1971	449	100,0	258	81,5	445	99,8	415	98,1
1972	444	100,0	439	99,7	417	98,4
1973	444	100,0	442	99,9	421	98,9
1974	443	100,0	443	100,0	419	98,9
1975	443	100,0	443	100,0	426	99,3
1976	445	100,0	445	100,0	428	99,3
1977	454	100,0	422	..	454	100,0	443	99,7
1978	454	100,0	435	..	454	100,0	443	99,6
1979	454	100,0	439	..	454	100,0
1980	454	100,0	447	..	454	100,0
1981	454	100,0	453	..	454	100,0

Kilde: NOS Husmorvikarvirksomhet og hjemmesykepleie 1964, NOS Sosial hjemmehjelp 1970 og Sosialstatistikk 1978. Statistisk sentralbyrå

Tabell B2. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede 1962-2010

År	Plasser per 31.12						
	Plasser i alt	Alm. somatiske sykehjem	Kombinerde alders- og sykehjem	Herav syke- hjemsavd. i komb inst.	Aldersavd. i komb. Inst	Alders- hjem	Annet
1960	22 422
1961	23 179
1962	22 720
1963	23 636
1964	24 255
1965	25 214
1966	25 460
1967	26 348
1968	27 190
1969	28 556
1970	31 565	6 782	13 100	6 698	6 402	11 683	..
1971	30 806	7 660	12 823	6 904	5 919	10 323	..
1972	32 157	8 484	13 395	7 363	6 032	10 278	..
1973	33 123	9 302	13 666	7 517	6 149	10 155	..
1974	33 907	10 048	13 914	7 896	6 018	9 945	..
1975	35 082	11 122	14 279	8 343	5 936	9 681	..
1976	36 962	13 219	14 491	8 524	5 967	9 252	..
1977	37 915	14 093	14 871	8 919	5 952	8 951	..
1978	39 017	15 466	14 908	9 125	5 783	8 643	..
1979	39 778	15 908	15 506	9 621	5 885	8 364	..
1980	40 751	17 019	15 581	9 690	5 891	8 151	..
1981	41 139	17 033	16 056	10 082	5 974	8 050	..
1982	42 119	17 281	16 107	10 263	5 844	8 731	..
1983	43 021	17 636	16 271	10 353	5 918	9 114	..
1984	43 786	18 320	16 110	10 164	5 946	9 356	..
1985	45 607	18 884	16 790	10 648	6 142	9 933	..
1986	48 695	19 380	17 547	10 666	6 881	10 146	1 622
1987	48 774	19 234	17 979	10 868	7 111	9 999	1 562
1988	49 887	19 328	18 742	11 157	7 585	9 391	2 426
1989	47 933	19 994	16 777	8 226	2 936
1990	45 628	20 227	15 946	7 243	2 212
1991	45 946	21 365	15 248	7 282	2 051
1992	45 890	22 210	14 420	6 836	2 424
1993	45 767	22 862	13 672	6 734	2 499
1994	44 941	23 312	13 239	6 519	1 871
1995	43 882	24 694	12 116	5 841	1 231
1996	43 735	25 945	11 324	8 856	2 468	5 502	964
1997	43 377	27 140	10 341	5 223	673
1998	43 196	28 206	9 390	4 969	631
1999	43 240	29 614	8 581	4 396	649
2000	42 876	30 971	7 304	5 820	1 484	4 007	594
2001	42 741	32 535	6 144	4 966	1 178	3 555	507
2002	42 319	33 795	5 107	3 805	1 302	3 018	399
2003	41 718	34 693	4 165	3 085	1 080	2 580	280
2004	41 402	35 633	3 317	2 589	728	2 154	298
2005	41 027	35 564	3 365	2 705	660	1 810	288
2006	41 078	35 970	3 106	2 447	659	1 644	358
2007	41 217	36 128	3 329	2 663	666	1 502	258
2008	41 334	37 473	2 433	1 852	581	1 428	..
2009	41 071	37 840	1 899	1 419	480	1 332	..
2010	41 318	38 455	1 667	1 248	419	1 196	..

Kilde: SA På liv og død. Helsestatistikk i 150 år og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B3. Beboere i institusjoner for eldre og funksjonshemmede etter institusjonstype 1972-2010

År	Beboere per 31.12						
	Pasienter i alt	Alm. somatiske sykehjem	Kombinerte alders- og sykehjem	Sykehjems-avd. i komb. inst.	Aldersavd. i komb. Inst	Alders-hjem	Annet
1972	30 980	8 158	13 058	7 328	5 730	9 764	..
1973	31 737	8 738	13 352	7 510	5 842	9 647	..
1974	33 291	9 654	13 558	7 841	5 717	9 448	..
1975	34 396	10 742	13 973	8 334	5 639	9 197	..
1976	35 893	12 528	14 113	8 444	5 669	8 789	..
1977	37 070	13 623	14 496	8 842	5 654	8 503	..
1978	38 281	15 056	14 582	9 088	5 494	8 211	..
1979	39 163	15 607	15 192	9 601	5 591	7 946	..
1980	39 932	16 630	15 151	9 555	5 596	7 743	..
1981	40 239	16 558	15 631	9 956	5 675	7 648	..
1982	41 347	16 937	15 679	10 127	5 552	8 294	..
1983	42 195	17 185	15 896	10 274	5 622	8 658	..
1984	42 960	17 932	15 672	10 023	5 649	8 888	..
1985	44 609	18 419	16 257	10 422	5 835	9 436	..
1986	47 120	18 602	17 062	10 525	6 537	9 639	1 817
1987	47 372	18 405	17 289	10 534	6 755	9 891	1 787
1988	49 545	19 660	17 805	10 902	6 903	9 351	2 729
1989	44 294	18 825	15 792	7 560	2 117
1990
1991	44 969
1992	45 571
1993	44 878
1994	43 447
1995	42 532
1996	43 075
1997	42 921
1998	42 406
1999	42 691
2000	42 236
2001	41 894
2002	41 635
2003	41 013
2004	40 985
2005	40 719
2006	40 537
2007	42 293
2008	42 106
2009	44 399
2010	43 457

Kilde: NOS Sykehusstatistikk (årganger 1972-1979), NOS Helseinstitusjoner (årganger 1980-1988), Holmøy (1993), Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B4. Boliger og beboere i boliger til pleie- og omsorgsformål 1966-2010

År	Boliger	Beboere
1966	6 864	..
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1974	13 543	..
1975
1976	15 500	..
1977
1978
1979
1980	18 400	..
1981
1982
1983
1984	20 965	22 369
1985	21 899	22 914
1986	22 092	23 283
1987	22 609	24 823
1988	22 948	25 181
1989	24 056	25 500
1990	22 368	..
1991	28 291	28 291
1992	28 067	28 067
1993	26 345	26 345
1994	30 260	30 260
1995	32 338	32 338
1996	37 882	35 254
1997	39 987	38 140
1998	42 110	40 617
1999	44 409	43 983
2000	46 432	45 515
2001	46 126	46 023
2002	49 749	46 414
2003	50 017	48 087
2004	..	47 569
2005	..	48 821
2006	..	50 194
2007	..	47 308
2008	..	49 463
2009
2010	..	¹ 42 806

¹ Ny versjon av IPLOS

Kilde: NOS Sosialstatistikk 1988, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B5. Mottakere av ulike former for hjemmetjenester 1962-2010

År	I alt		Hjemmesykepleie		Hjemmehjelp/ praktisk bistand		Husmorvikar- tjeneste
	Mottakere per 31.12	Mottakere i løpet av året	Mottakere per 31.12	Mottakere i løpet av året	Mottakere i løpet av året	Mottakere per 31.12	Mottakere i løpet av året
1962	45 387
1963	49 208
1964	51 385
1965	..	23 904	13 398	..	48 878
1966	..	26 519	15 581	..	49 341
1967	..	25 083	20 940	..	50 415
1968	..	27 317	24 037	..	48 088
1969	..	39 371	33 417	..	48 134
1970	..	39 751	43 787	..	48 174
1971	..	35 945	48 938	..	48 153
1972	53 599	..	48 422
1973	60 348	..	46 602
1974	60 595	..	47 277
1975	64 548	..	46 514
1976	..	50 684	68 431	..	47 275
1977	..	57 772	27 165	..	81 239	..	47 472
1978	..	63 262	28 122	..	87 926	..	46 963
1979	..	71 538	31 547	..	92 102	..	46 754
1980	..	75 240	35 000	..	98 390	..	45 838
1981	..	81 824	39 329	..	105 534	..	44 316
1982	..	89 671	43 884	..	106 619	..	41 569
1983	..	94 480	46 707	..	110 781	..	38 883
1984	..	100 957	50 071	..	112 196	..	34 417
1985	52 258	..	116 667	..	34 339
1986	..	105 915	53 889	..	117 093	..	31 130
1987	..	108 678	56 361	..	121 225	..	30 481
1988	..	109 367	55 781	..	122 627	..	25 758
1989	..	114 335	59 895	..	128 458	..	19 948
1990
1991	..	127 438	75 413
1992	146 272	..	75 426	120 956	..
1993	142 623	..	73 194	118 085	..
1994	142 354	..	69 120	120 303	..
1995	145 249	..	65 210
1996	144 765	..	70 643	121 575	..
1997	149 026
1998	152 796	..	81 711	123 292	..
1999	157 396	..	90 732	122 465	..
2000	159 669	..	96 876	122 022	..
2001	161 169
2002	162 112	..	103 188	117 713	..
2003	161 094	..	111 808
2004	163 415	111 955	..
2005	164 623	..	116 610	110 132	..
2006	171 226	..	123 105	114 679	..
2007	161 817	..	115 929	103 378	..
2008	167 648	..	121 708	104 916	..
2009	174 477	..	129 160	107 995	..
2010	174 659	..	130 117	107 262	..

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B6. Personell i ulike institusjonstyper 1970-1993. Årsverk¹

År	I alt	Sykehjem	Kombinerte alders- og sykehjem	Aldershjem
1970	15 083	2 410	7 860	4 813
1971	15 210	3 075	7 758	4 377
1972	16 024	3 374	8 171	4 479
1973	17 593	4 639	8 405	4 549
1974	20 470	7 268	8 627	4 575
1975	21 657	8 164	8 924	4 569
1976	22 974	9 367	9 129	4 478
1977	24 410	10 527	9 443	4 440
1978	25 927	11 995	9 541	4 391
1979	26 551	<u>12 278</u>	<u>9 924</u>	4 349
1980	27 587	13 337	9 914	4 336
1981	28 293	13 523	10 391	4 379
1982	29 327	13 866	10 607	4 854
1983	30 531	14 316	11 038	5 177
1984	31 229	14 985	10 818	5 426
1985	32 540	15 481	11 179	5 880
1986	33 275	15 822	11 325	6 128
1987	35 311	17 286	11 866	6 159
1988	35 366	17 170	12 298	5 898
1989	33 920	15 640	13 265	5 015
1990
1991	38 637
1992	39 188
1993	39 357

¹ Rettet 20.3.2012.

Kilde: NOS Sykehusstatistikk (årganger 1970-1979), NOS Helseinstitusjoner (årganger 1980-1988), Holmøy (1993) og Olsen (1996). Statistisk sentralbyrå

Tabell B7. Personell i ulike former for hjemmetjenester. 1962-1993. Årsverk¹

År	Alle tjenester	Hjemmesykepleie	Hjemmehjelp/ praktisk bistand	Husmorvikar-tjeneste
1962	..	435	..	1 554
1963	..	486	..	1 596
1964	..	490	..	1 685
1965	2 999	487	812	1 700
1966	3 254	459	1 095	1 700
1967	3 611	477	1 434	1 700
1968	4 082	496	1 886	1 700
1969	4 356	601	2 055	1 700
1970	6 616	654	4 174	1 788
1971	8 344	689	5 793	1 862
1972	7 870	618	5 412	1 840
1973	8 333	658	5 855	1 820
1974	8 754	1 009	5 961	1 784
1975	9 319	1 124	6 449	1 740
1976	10 709	1 507	7 351	1 851
1977	11 963	1 725	8 409	1 829
1978	11 462	1 768	8 009	1 685
1979	12 384	2 054	8 595	1 735
1980	12 609	2 187	8 442	1 980
1981	12 661	2 419	8 425	1 817
1982	13 091	2 661	8 699	1 731
1983	13 698	2 871	9 185	1 642
1984	14 582	2 988	10 042	1 552
1985	16 048	<u>3 523</u>	10 910	1 615
1986	15 517	3 942	10 104	1 471
1987	16 502	3 983	11 257	1 262
1988	17 221	4 710	11 403	1 108
1989	17 703	5 054	11 713	936
1990	..	5 650
1991	20 317	6 006
1992	27 242	5 885
1993	30 039

¹ Rettet 20.03.2012.

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B8. Årsverk hele pleie- og omsorgstjenesten 1965-2010¹

År	Alle tjenester	Institusjoner	Hjemmetjenester
1965	2 999
1966	3 254
1967	3 611
1968	4 082
1969	4 356
1970	6 616
1971	23 554	15 210	8 344
1972	23 894	16 024	7 870
1973	25 926	17 593	8 333
1974	29 224	20 470	8 754
1975	30 976	21 657	9 319
1976	33 561	22 974	10 587
1977	36 373	24 410	11 963
1978	37 389	25 927	11 462
1979	38 935	26 551	12 384
1980	40 196	27 587	12 609
1981	40 954	28 293	12 661
1982	42 418	29 327	13 091
1983	44 229	30 531	13 698
1984	45 811	31 229	14 582
1985	48 588	32 540	16 048
1986	48 792	33 275	15 517
1987	49 281	32 779	16 502
1988	50 209	32 988	17 221
1989	51 623	33 920	17 703
1990
1991	58 954	38 637	20 317
1992	66 430	39 188	27 242
1993	69 396	39 357	30 039
1994	68 331
1995	69 795
1996	73 733
1997	79 435
1998	82 794
1999	86 370
2000	89 669
2001	91 824
2002	93 690
2003	105883
2004	107910
2005	107071
2006	113220
2007	118189
2008	121209
2009	123482
2010	126 227

¹ Rettet 20.03.2012

Kilde: NOS Historisk statistikk 1994, Olsen (1996), NOS Pleie- og omsorgsstatistikk 1994-2000 og Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B9. Brutto driftsutgifter til ulike former for institusjonstjenester. 1 000 kroner. 1970-1990²

År	I alt		Sykehjem		Sykehjemsavdeling i kombinerte institusjoner		Aldershjemsavdeling i kombinerte institusjoner		Aldershjem	
	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser
1970										
1971										
1972	1 084 323	6 981 956	339 158	2 183 838	248 701	1 601 386	¹ 496 464	13 196 732
1973	1 349 846	7 845 305	416 281	2 419 425	308 536	1 793 211	¹ 625 029	13 632 669
1974	1 674 775	8 621 742	542 280	2 791 657	372 518	1 917 723	¹ 759 977	13 912 362
1975	2 160 460	9 946 758	713 276	3 283 923	489 147	2 252 033	¹ 958 037	14 410 802
1976	2 866 136	11 556 260	977 626	3 941 788	656 261	2 646 044	¹ 232 249	14 968 428
1977	3 313 193	12 122 973	1 291 925	4 727 154	727 587	2 662 241	¹ 293 681	14 733 579
1978	3 867 382	12 994 404	1 579 669	5 307 688	835 396	2 806 931	¹ 452 317	14 879 785
1979	4 389 500	14 472 182	1 791 715	5 907 284	971 392	3 202 679	¹ 626 393	15 362 218
1980	5 082 184	15 216 059	2 063 050	6 176 772	1 112 861	3 331 906	¹ 906 273	15 707 381
1981	5 956 968	15 982 545	2 398 401	6 434 910	1 350 486	3 623 354	² 208 081	15 924 281
1982	6 841 579	16 303 483	2 700 289	6 434 789	1 534 237	3 656 087	² 607 053	16 212 607
1983	7 554 075	16 543 424	2 985 939	6 539 206	1 747 158	3 826 276	1 548 280	3 390 733	1 272 698	2 787 209
1984	8 290 689	17 178 308	3 335 702	6 911 575	1 888 070	3 912 081	1 838 659	3 809 701	1 228 258	2 544 951
1985	9 077 007	17 763 697	3 714 587	7 269 447	2 098 784	4 107 320	1 625 444	3 180 994	1 638 189	3 205 936
1986	10 371 481	18 751 638	4 157 619	7 516 975	2 353 179	4 254 548	1 939 161	3 506 003	1 921 522	3 474 112
1987	11 749 025	18 880 683	4 762 838	7 653 881	2 694 159	4 329 514	2 192 088	3 522 685	2 099 940	3 374 604
1988	11 167 803	16 919 222	4 386 531	6 645 594	2 267 302	3 434 963	2 452 121	3 714 963	2 061 849	3 123 701
1989	11 806 307	17 201 789	4 615 618	6 724 955	1 829 981	2 666 282	3 253 289	4 740 042	2 107 419	3 070 509
1990	12 166 317	17 312 669	4 915 800	6 995 183	1 992 720	2 835 641	3 507 167	4 990 699	1 750 630	2 491 146

¹ Inklusive aldershjemsavdelinger i kombinerte institusjoner² Rettet 20.03.2012.

Kilde: NOS Helsestatistikk (årgangene 1972-1987), Holmøy (1993), Nasjonalregnskapet (prisindeks). Statistisk sentralbyrå. Daatland (1990). Norsk gerontologisk institutt

Tabell B10. Brutto driftsutgifter til ulike former for hjemmetjenester. 1 000 kroner. 1963-1990²

År	I alt (inkl. boliger)		Hjemmesykepleie		Hjemmehjelp/praktisk bistand		Husmorvikartjeneste		Boliger mv.	
	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser	Løpende priser	Faste 2000-priser
1963 ..	27 665	..	7 498	20 167
1964 ..	31 366	..	7 936	23 430
1965 ..	49 635	..	9 526	..	9 832	..	30 277
1966 ..	54 596	..	10 495	..	12 276	..	31 825
1967 ..	65 080	..	11 468	..	18 074	..	35 538
1968 ..	77 102	..	11 967	..	26 849	..	38 286
1969 ..	100 414
1970 ..	130 388	1 040 887
1971 ..	169 319	1 201 488
1972 ..	219 716	1 348 236	24 127	155 354	112 117	721 921	73 142	470 961	10 330	66 515
1973 ..	273 126	1 517 269	41 092	238 827	138 632	805 729	81 334	472 713	12 068	70 139
1974 ..	336 666	1 663 885	75 758	390 002	155 944	802 800	91 508	471 083	13 456	69 271
1975 ..	427 684	1 898 446	106 728	491 376	194 378	894 916	111 241	512 154	15 337	70 612
1976 ..	557 305	2 175 131	137 472	554 287	252 157	1 016 697	149 838	604 147	17 838	71 923
1977 ..	719 637	2 486 151	175 379	641 712	¹ 504 083	¹ 1 844 440	40 175	147 000
1978 ..	919 581	2 869 097	224 104	752 989	¹ 629 794	² 1 116 108	65 683	220 695
1979 ..	1 097 336	3 310 828	267 496	881 934	¹ 736 698	² 428 893	93 142	307 089
1980 ..	1 328 352	3 577 225	325 712	975 182	¹ 869 086	² 602 043	133 554	399 861
1981 ..	1 671 216	3 946 191	417 921	1 121 282	¹ 1 052 892	² 824 909	200 403	537 681
1982 ..	1 905 901	4 137 102	¹ 1 213 170	² 890 984	169 811	404 660
1983 ..	2 404 104	4 390 862	659 340	1 443 955	1 095 009	2 398 070	250 611	548 838	399 144	2 398 070
1984 ..	2 652 097	4 574 798	739 818	1 532 903	1 230 032	2 548 626	238 064	493 269	444 183	2 548 626
1985 ..	3 098 495	4 818 424	858 436	1 679 959	1 325 741	2 594 475	277 971	543 989	636 347	2 594 475
1986 ..	3 331 575	5 184 440	1 020 211	1 844 541	1 547 712	2 798 263	299 577	541 635	464 075	2 798 263
1987 ..	3 970 457	5 517 194	1 298 400	2 086 529	1 837 295	2 952 533	297 531	478 132	537 231	2 952 533
1988 ..	4 125 342	5 407 170	1 366 547	2 070 319	1 934 558	2 930 855	267 984	405 996	556 253	2 930 855
1989 ..	4 319 415	5 493 709	1 422 243	2 072 208	2 089 038	3 043 728	259 281	377 772	548 853	3 043 728
1990 ..	4 853 945	5 821 921	1 725 800	2 455 813	2 027 132	2 884 609	338 369	481 499	762 644	2 884 609

¹ Inklusive husmorvikartjeneste² Rettet 20.03.2012.

Kilde: Daatland (1990). Norsk gerontologisk institutt. NOS Husmorvikarvirksomhet og hjemmesykepleie (årgang 1963 og 1964), NOS Sosial hjemmehjelp (årganger 1965-1971) og Nasjonalregnskapet (prisindeks)

Tabell B11. Brutto driftsutgifter i pleie- og omsorgstjenesten. 1 000 kroner. 1972-2010¹

År	Brutto driftsutgifter, løpende priser				Brutto driftsutgifter, 2000-priser			
	Alle tjenester	Institusjoner	Boliger	Hjemmetjenester	Alle tjenester	Institusjoner	Boliger	Hjemmetjenester
1972	1 304 039	1 084 323	10 330	209 386	8 396 707	6 981 956	66 515	1 348 236
1973	1 622 972	1 349 846	12 068	261 058	9 432 713	7 845 305	70 139	1 517 269
1974	2 011 441	1 674 775	13 456	323 210	10 354 898	8 621 742	69 271	1 663 885
1975	2 588 144	2 160 460	15 337	412 347	11 915 815	9 946 758	70 612	1 898 446
1976	3 423 441	2 866 136	17 838	539 467	13 803 314	11 556 260	71 923	2 175 131
1977	4 032 830	3 313 193	40 175	679 462	14 756 125	12 122 973	147 000	2 486 151
1978	4 786 963	3 867 382	65 683	853 898	16 084 196	12 994 404	220 695	2 869 097
1979	5 486 836	4 389 500	93 142	1 004 194	18 090 098	14 472 182	307 089	3 310 828
1980	6 410 536	5 082 184	133 554	1 194 798	19 193 145	15 216 059	399 861	3 577 225
1981	7 628 184	5 956 968	200 403	1 470 813	20 466 418	15 982 545	537 681	3 946 191
1982	8 747 480	6 841 579	169 811	1 736 090	20 845 245	16 303 483	404 660	4 137 102
1983	9 958 179	7 554 075	399 144	2 004 960	21 808 412	16 543 424	874 125	4 390 862
1984	10 942 786	8 290 689	444 183	2 207 914	22 673 453	17 178 308	920 347	4 574 798
1985	12 175 499	9 077 004	636 347	2 462 148	23 827 452	17 763 697	1 245 331	4 818 424
1986	13 703 056	10 371 481	464 075	2 867 500	24 775 125	18 751 638	839 048	5 184 440
1987	15 719 482	11 749 025	537 231	3 433 226	25 261 208	18 880 683	863 330	5 517 194
1988	15 293 145	11 167 803	556 253	3 569 089	23 169 115	16 919 222	842 723	5 407 170
1989	15 576 869	11 806 307	548 853	3 770 562	22 695 498	17 201 789	799 679	5 493 709
1990	16 257 618	12 166 317	762 644	4 091 301	23 134 590	17 312 669	1 085 242	5 821 921
1991	23 431 730	32 171 765
1992	24 653 966	33 480 086
1993	25 061 620	33 732 941
1994	26 118 437	34 371 863
1995	28 023 898	35 310 111
1996	30 077 560	36 333 692
1997	31 795 141	36 977 749
1998	35 192 234	38 641 073
1999	38 696 516	40 670 038
2000	41 945 591	41 945 591
2001	44 926 678	42 141 224
2002	50 550 964	45 293 664
2003	52 987 249	44 721 238
2004	55 876 296	45 539 181
2005	57 729 841	45 548 845
2006	62 559 156	47 732 636
2007	71 414 412	52 561 007
2008	79 400 656	54 786 453
2009	84 697 613	56 408 610
2010	85 919 837	56 277 493

¹ Rettet 20.11.2012.

Kilde: Daatland (1990). Norsk gerontologisk institutt og Kommuneregnskapene (til dels særskilt beregnet). Statistisk sentralbyrå

Tabell B12. Helsevern for psykisk utviklingshemmede (HVPU). Plasser, tjenestemottakere, personell og driftsutgifter 1965-1990

År	Plasser 31.12.		Tjenestemottakere 31.12			Årsverk HVPU	Brutto driftsutgifter	
	Internatplasser 31.12	Dagplasser 31.12.	Døgn per 31.12	Dag per 31.12	Familie-/privatpleie		Løpende priser1000 kroner	Faste 2000-priser 1000 kroner
1965	4 948	..	4 450	531	443
1966	5 216	..	4 644	602	498
1967	5 457	..	4 825	659	1 029
1968	5 777	..	4 968	832	741
1969	5 970	961	5 057	..	567
1970	6 242	1 115	5 150	..	481
1971	6 460	1 291	5 273	..	581
1972	6 651	1 460	5 334	..	617
1973	6 786	1 642	5 397	..	653	..	314 651	1 828 752
1974	7 158	1 671	5 485	..	648	..	381 504	1 963 983
1975	7 627	1 914	5 557	..	727	..	487 521	2 244 547
1976	8 038	2 056	5 634	..	860	..	631 415	2 545 865
1977	5 825	2 142	5 627	2 142	939	5 749	762 207	2 788 915
1978	5 822	2 248	5 615	2 248	971	5 924	897 034	3 014 034
1979	5 905	2 473	5 590	2 473	907	6 504	1 000 420	3 298 385
1980	5 928	2 792	5 548	2 477	838	7 515	1 151 119	3 446 450
1981	6 014	2 963	5 556	2 509	844	7 817	1 370 404	3 676 794
1982	6 157	3 147	5 592	2 599	670	8 191	1 602 743	3 819 337
1983	6 296	3 136	5 591	2 583	548	8 353	1 778 615	3 895 167
1984	6 428	3 113	5 609	2 663	480	8 699	1 938 778	4 017 148
1985	6 274	3 181	5 469	2 711	468	8 876	2 172 480	4 251 543
1986	5 998	3 161	5 339	2 908	..	9 371	2 427 713	4 389 305
1987	5 878	3 077	5 429	2 985	..	10 091	2 743 183	4 408 295
1988	5 659	2 817	4 852	2 602	..	10 217	2 940 398	4 454 703
1989	5 253	3 562	4 986	3 293	..	10 323	3 026 164	4 409 121
1990	4 633	2 972	4 136	2 839	3 030 131	4 311 876

Kilde: NOS Helsestatistikk (årgangene 1965-990). Statistisk sentralbyrå

Tabell B13. Andel enerom i institusjon

År	Andel enerom. Prosent
1991	78,6
1992	79,4
1993	79,6
1994	80,3
1995	80,9
1996	81,7
1997	83,1
1998	83,8
1999	85,0
2000	86,0
2001	87,8
2002	89,2
2003	91,3
2004	93,2
2005	94,6
2006	95,3
2007	95,9
2008	96,7
2009	96,8
2010	96,7

Kilde: Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B14. Mottakere av hjemmetjenester, etter type tjeneste 1992-2010

	Mottakere i alt	Bare praktisk hjelp	Bare hjemme- sykepleie	Både praktisk hjelp og hjemme- sykepleie	Uoppgitt
1992	146 272	70 846	25 316	50 110	0
1993	142 623	69 429	24 538	48 656	0
1994	142 354	73 147	21 964	47 156	87
1995	145 249	68 784	19 982	45 228	11 255
1996	144 765	73 411	22 479	48 164	711
1997	149 026	72 653	23 858	51 143	1 372
1998	152 796	68 649	27 068	54 643	2 436
1999	157 396	64 944	33 211	57 521	1 720
2000	159 669	62 793	37 647	59 229	0
2001	161 177	61 757	40 326	59 094	0
2002	162 112	58 924	44 399	58 789	0
2003	161 094	54 669	46 529	59 896	0
2004	163 415	51 607	51 348	60 460	0
2005	164 623	48 013	54 491	62 119	0
2006	171 226	48 121	56 547	66 558	0
2007 ¹	161 817	45 888	58 439	57 490	0
2008 ¹	167 648	45 940	62 732	58 976	0
2009 ¹	174 477	45 317	66 482	62 678	0
2010 ¹	174 659	44 540	67 397	62 722	0

¹ Fra 2007 er kilden for dataene endret fra summarisk skjema til IPLOS (Individbasert pleie- og omsorgsstatistikk)

Kilde: Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Tabell B15. Mottakere av hjemmetjenester, etter alder 1992-2010

	I alt	Under 67 år	67-79 år	80-89 år	90 år og over	Uoppgitt alder
1992	146 272	24 870	53 171	57 143	9 854	194
1993	142 623	24 369	50 846	57 217	10 089	102
1994	142 354	26 810	48 730	56 437	9 961	416
1995	145 249	24 197	45 909	54 592	9 744	10 807
1996	144 765	29 945	47 325	57 119	10 376	0
1997	149 026	31 442	47 313	58 366	10 533	1 372
1998	152 796	34 208	46 756	60 531	11 301	0
1999	157 396	36 118	46 645	62 023	12 610	0
2000	159 669	38 393	45 246	63 201	12 829	0
2001	161 169	39 788	43 931	63 900	13 550	0
2002	162 112	41 634	42 743	64 013	13 722	0
2003	161 094	43 757	40 335	63 103	13 899	0
2004	163 415	47 326	38 342	63 351	14 396	0
2005	164 623	50 150	36 385	62 838	15 250	0
2006	171 226	55 009	36 039	64 052	16 126	0
2007 ¹	161 817	54 924	31 376	58 141	17 369	0
2008 ¹	167 648	60 341	31 154	58 096	18 056	0
2009 ¹	174 477	65 599	33 037	58 723	17 118	0
2010 ¹	174 659	66 477	32 614	57 098	18 470	0

¹ Fra 2007 er kilden for dataene endret fra summarisk skjema til IPLOS (Individbasert pleie- og omsorgsstatistikk)

Kilde: Pleie- og omsorgstjenestene (<http://www.ssb.no/pleie/>). Statistisk sentralbyrå

Figurregister

1.1. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter avdelingstype 1970-1980	8
1.2. Antall tjenestemottakere i løpet av året etter type tjeneste. 1965-1980	9
1.3. Andel av befolkningen bosatt i kommuner med ulike former for hjemmetjenester.....	9
1.4. Årsverk i institusjonstjenesten og i hjemmetjenestene. 1971-1980	10
1.5. Brutto driftsutgifter til institusjoner og hjemmebaserte tjenester i faste priser. 1972-1980. Millioner 2000-kroner	10
1.6. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter institusjonstype 1980-1996	11
1.7. Boliger til pleie- og omsorgsformål 1980-1995	12
1.8. Mottakere av ulike former for hjemmetjenester i løpet av året. 1980-1989.....	12
1.9. Årsverk i pleie- og omsorgstjenesten (inkl. HVPU). 1980-1993	13
1.10. Brutto driftsutgifter i faste 2000-priser i institusjoner og hjemmetjenester 1980-1990. Millioner 2000-kroner	13
1.11. Plasser og institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter institusjonstype. 1996-2010	14
1.12. Andel enerom i institusjoner. 1995-2010. Prosent.....	14
1.13. Årsverk i pleie- og omsorgstjenesten 1995-2010	15
1.14. Brutto driftsutgifter i faste 2000-priser i pleie og omsorgstjenesten 1991-2010. Millioner 2000-kroner	15
1.15. Brutto driftsutgifter til institusjonstjenester og hjemmetjenester 2003-2010. Millioner kroner	16
1.16. Mottakere av hjemmetjenester per 31.12, etter tjenestetype. 1992-2010.....	16
2.1. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede, etter avdelingstype 1970-2010	17
2.2. Beboere i boliger for pleie- og omsorgsformål. 1984-2008.....	17
2.3. Mottakere av hjemmetjenester per 31.12, etter tjenestetype. 1977-2010.....	18
2.4. Mottakere av hjemmetjenester, etter alder. 1992-2010 ¹	18
2.5. Årsverk i pleie- og omsorgstjenestene (inkl. HVPU). 1971-2010.....	19
2.6. Brutto driftsutgifter (inkl. HVPU 1973-1990)	19
2.7. Institusjonstjenestens og hjemmetjenestens andel av brutto driftsutgifter. 1972-1990 og 2003-2010. Prosent	20

Tabellregister

B1. Hjemmetjenester. Dekningsgrad 1962-1981. Prosent.....	27
B2. Plasser i institusjoner for eldre og funksjonshemmede 1962-2010	28
B3. Beboere i institusjoner for eldre og funksjonshemmede etter institusjonstype 1972-2010	29
B4. Boliger og beboere i boliger til pleie- og omsorgsformål 1966-2010.....	30
B5. Mottakere av ulike former for hjemmetjenester 1962-2010	31
B6. Personell i ulike institusjonstyper 1970-1993.....	32
B7. Personell i ulike former for hjemmetjenester. 1962-1993	32
B8. Årsverk hele pleie- og omsorgstjenesten 1965-2010	33
B9. Brutto driftsutgifter til ulike former for institusjonstjenester. 1970-1990	34
B10. Brutto driftsutgifter til ulike former for hjemmetjenester. 1963-1990	34
B11. Brutto driftsutgifter i pleie- og omsorgstjenesten. 1972-2010	35
B12. Helsevern for psykisk utviklingshemmede (HVPU). Plasser, tjenestemottakere, personell og driftsutgifter 1965-1990	35
B13. Andel enerom i institusjon	36
B14. Mottakere av hjemmetjenester, etter type tjeneste 1992-2010.....	36
B15. Mottakere av hjemmetjenester, etter alder 1992-2010	36

B Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
NO-2225 Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå

Oslo:

Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo
Telefon: 21 09 00 00
Telefaks: 21 09 49 73

Kongsvinger:

NO-2225 Kongsvinger
Telefon: 62 88 50 00
Telefaks: 62 88 50 30

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no

ISBN 978-82-537-8331-4 (trykt)
ISBN 978-82-537-8332-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Pris kr 150,00 inkl. mva

ISBN 978-82-537-8331-4

9 788253 783314

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway